Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

...С-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Минист рнүүдэй Соведэй орган

...1921 оной ...21-һээ гарана | № 201 (13915) | 1972 оной августын 26, суббото | Сэн 2 мүнгэн

ШАНДА ХҮРТЭГШЭД

Леспромхозуудай мастерска участогууд болон модо бэлэдхэлэй пунктнуудай дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй июль һарын дүн согсолон гаргагдаба.

Байгалай леспромхозой Золотой Ключ гэжэ пунктын модошод энэ һарын туршада бүтээсэ ехэтэй гээр ажаллажа, түрүү һуури эзэлээ. Эндэхи модошод модо бэлдэхэ һарынгаа даабари 115 процент дүүргээд, түсэбһөө гадуур 1000 кубометрһээ үлүүтэй модо бэлдэһэн байна. Ажалай бүтээсые хүдэлмэришэн бүхэнэй даабарида хубаажа харахада, 10 кубометрээр дээшэлһэн болоно. Социалис мүрысөөндэ эрхимлэһэн пунктын модошодто СССР-эй Ой модоной промышленностиин министерствын болон профсоюзай ЦК-гай дамжуулгын Улаан туг 1-дэхи мүнгэн шантайгаар барюулагдаба.

2-дохи мүнгэн шанда Баргажанай аймагай Журавлиха пунктын хүдэлмэришэд хүртөө. Шулуутын леспромхозой Бэрээнэй пунктын коллектив 3-дахи һуури эзэлбэ.

Мастерска участогуудай дундаһаа Горхоной леспромхозой мастер Н. Т. Пушкаревой даадаг участок һайн үрэ дүн туйлаһан байна. Участогай коллектив министерствын болон профсоюзай ЦК-гай дамжуулгын Улаан тугта, 1-дэхи мүнгэн шанда хүртөө.

Социалис мүрысөөндэ эрхимлэжэ ябаһан эдэ түрүү коллективүүд сентябрь, октябрь һарануудай түсэбөөр ажаллана.

Н. ТЮРНЕВ.

...ряа хуряалга дээрэ монсогоршье орооһо гээхэгүй!

МАЛШАДНАЙ ГАБШАГАЙГААР АЖАЛЛАНА

...нгээ адууһа малда ...хүрэхэ үбһэ тэжээл бэ...абахын тула ажахы...хүдэлмэришэн бүхэнэй ...хы зорилго болонхой. ...ондо манай Хэжэнгын ...42 мянган центнер үбһэ ...хэ түсэбтэй һаа, харин ...манда 30 мянган ...р үбһэн бэлэдхэг... байна. Үбһэ хуряалга ...отделенидэ илан...һаар ябуулагдана. Эн...үбһэшэд үнгэрэгшэ жэлдэ ...8.200 центнер үбһэгэй ...байбал, мүнөө 2 мян...центнерээр ехэ үбһэ бэлэд...абаба. Ахалагша хони...Янжа Гончикдоржиевай ...ой үбһэшэд түсэбһөө га...центнер үбһэ һүрилбэ. ...хамта 1.100 центнер ...шанартай үбһэн бэлэдхэг... Энэ ажалша бэрхэ коллек...рын үдэрнүүдтэ үшөө ...ран центнер үбһэ хуряа...абаха гэһэн зорилготой ...байнхай.

...ын эрхим хонишон ...Намжиловай звенодо ...ран центнер тэжээл бэ...дэ. Эндэхи үбһэшэд хараалһан даабаря ойрын үдэрнүүдтэ дүүргэхэ зорилго урдаа табинхай.

Толгойн һүнэй фермын коллектив мүнөө жэлдэ үнеэдтээ 2.500 центнер үбһэ хуряажа абаха түсэбтэй байһан һаа, харин эндэ 2.600 центнер һайн шанартай үбһэн сомогдоо. Тус фермые дүй дүршэлөөр баян хүтэлбэрилэгшэдэй нэгэн Буда-Ханда Дараевна Жамьянова даана. Энэ бригадада хори гаран хүн хүдэлдэг. Эдээнһээ гадна һаалишад үбһэ тэжээл бэлэдхэлгэдэ эмхитэйгээр хабаадалсана. Үбһэшэд Лубсан Очиров, Александр Лхасаранов, Владимир Бадмаев гэгшэд даабарияа хододоо үлүүлэн дүүргэжэ, бултанда жэшээ харуулна.

Үбһэ бэлэдхэжэ абахын хажуугаар бидэ силос даралгада анхаралаа табинабди. Һаянай байдалаар манда 3.500 центнер шэмэ ехэтэй тэжээл бэлэдхэгдээд байна. Энэ шухала хүдэлмэридэ Борис Аюровай хүтэлбэрилдэг бригада эрхим һайн үрэ дүн туйлана.

Н. ЦЫРЕНДАШИЕВ,
Хэжэнгын совхозой парткомой секретарь.

ОГОРОДОЙ ЭДЕЭ ЕХЭЭР ТУШААНА

Үглөөнэй 8 часһаа урид колхозой хүтэлбэрилэгшэд — колхозой бүхы мэргэжэлтэд, отделенинүүдые эрхилэгшэд, бригадирнууд түрүүлэгшын кабинет соо сугларжа, үдэр бүриингөө ажал хүдэлмэри түсэблэдэг, шухала асуудалнуудаа зүбшэн хэлсэдэг, дутуу дундануудаа усадхаха хэмжээнүүдые хараалдаг заншалтай юм. Колхозой түрүүлэгшэ Дмитрий Рабданович удаадахи нимэ «зүблөөнэй» эсэстэ колхозой агроном-овощевод Е. Д. Баирбиликтуевада хандажа:

— Екатерина Дабаевна, түсэбнай хэр зэргэ дүүргэгдэжэ байнаб, үгэрсэ зөөхэ машинанууд хүрэхэ гү? — гэбэ.

— Мүнөөдэр 25 центнер үгэрсэ город эльгээхэмнай. Үшөө 1-2 машина хэрэгтэйл болохонь ха. Түсэбөө августын 25 болотор дүүргэхэбди,— гэжэ агроном харюусаба.

25 центнер! Нэгэ доро тэды шэнээн огородой эдеэ тушаадаг овощ ургуулагшадай ажалаар һонирхоһон байнабди.

Колхозой хореод гектар талмай дээрэ үгэрсэ ургуулагдана. Тиихэдэ 6 мянган дүрбэлжэн метр газар эзэлдэг теплицэнүүд соо эртын үгэрсэ таригдадаг юм. Эдэ тоонуудые дурдахада бэлэн юм бэзэ. Зүгөөр овощ ургуулхын тула энэ газар дээрэ хэды олон тонно шэбхэ, минеральна үтэгжүүлгэ гаргагдажа, уһалагдажа, газарынь элдүүрилэгдэнэ гээшэб!

Колхоздо овощ ургуулдаг 4 звено тоологдоно. Надежда Разуваева, Бутыд Жигжитова гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг звенонууд амжалта туйлажа амжана. Тэдэнэр гүрэндэ овощ тушааха түсэбөө дүүргэжэ байнхай.

Үнгэрэгшэ жэлдэ үер боложо, зарим участогуудынь хохидолдо ороһон байгаа. Гэбэшье овощ ургуулагшад тиихэдэ һайнаар ажаллажа, колхоздоо 76 мянган түхэригэй олзо оруулһан байна.

Овощ ургуулхадаа дүй дүршэлтэй болоһон хүнүүд «Коммунизм» колхоздо олон даа. Овощ ургуулагшад Ольга Кокорина, Екатерина Жаркова, Евгенья Кокорина, Зинаида Очирова, Розалия Гомбоева, Ханда Дондукова болон бусад огородой эдеэ тушааха түсэбөө хододоо үлүүлэн дүүргэдэг болонхой. Жэшээлхэдэ, Цыренжаб Санжиевна Нурбуева овощ ургуулагшадай бригадада эрхимээр ажаллаһанайнгаа түлөө «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденоор шагнагдаһан юм. Тэрэ мүнөө пенсидэ гарабашье ажалаа орхингүйгөөр, шадал соогоо түрэл колхоздоо туһалжа баян, дүй дүршэлөө залуушуулда дамжуулжа байдагынь һайшаалтай.

Овощ ургуулагшад эртэ хабарһаа орой намар болотор тухагүй ажалладаг ха юм. Теэд үбэлдөөшье амарха саг байдаггүй. Колхозой овощ ургуулагшадай бригадада 84 хүн тоологдоно. Тэдэнэр бултадаа үбэлэй үедэ агро һуралсалда ябалсажа, эрдэм мэдэрэлээ дээшэлүүлдэг, түрүү дүй дүршэлтэй танилсадаг юм. Тиихэлээрээ овощ ургуулагшад түхэреэн жэл соо огородой эдеэ яажа ехээр тушаахаб гэһэн зорилгоёо бэелүүлхын түлөө оролдоно бшуу.

Улаан-Үдэ шадархи ажахынуудай ажалшад, тэрэ тоодо «Коммунизм» колхозой овощ ургуулагшад, ниислэл хотынгоо хүн зониие үгэрсэ, помидор, капуста, морковь болон хартаабхаар хангахын түлөө шадал мэдүүлэн ажаллана.

«Коммунизм» колхозой овощ ургуулагшад мүнөө жэлдэ 2 мянга шахуу центнер үгэрсэ город эльгээхэ байна. Тэдэнэй ажалдаа үшөө ехэ амжалта туйлахыень хүсэе.

С. ОЧИРОВ.

Улаан-Үдын Ленинэй орденто мяха-консервын комбинадта залуушуул олоороо ажалладаг юм. Тэдэнэй олонхинь ажалай түрүүшүүл гэжэ суурхадаг. Сергей Плотников комбинадай механическа цехтэ токарёор хүдэлдэг. Сергей ажалайнгаа намтарые эндэ эхилһэн, эндэ токариин мэргэжэлдэ һураһан. Һаяхан залуу мэргэжэлтэдэ гурбадахи разряд олгогдоо. СССР-эй байгуулагдаһаар 50 жэлэй хүндэлэлэй мүрысөөндэ оролсоһон Сергей Плотников үйлэдбэриингөө даабарие хододоо үлүүлэн дүүргэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: С. Плотников ажалдаа.

С. ЦЫДЫПОВЭЙ фото.

ТАРЯА ХУРЯАЛГЫЕ — 20 ҮДЭР СОО!

...жэлдэ сагай уларилшье бэрхэтэй байба... ...ооһото ургамалай муу ...ургаса ургуулагдаа. ...тооложо үзэһэ...ёһоор, гектар бүри...зэргээр 12-13 цент...хаар хүлеэгдэнэ. Гэбэ...хуряагдажа, амбаарта ...тараае баян ургаса ...һоной хэрэггүй гээд ...хэлсэдэг бэзэ. ...ургасаяа гээлтэ хо...оруулангүй, богони...борто сүм хуряажа аба...зорилго табигдан...

...ээр ган гасуур, һүүл...нойтоной ехээр оро...тараян нэгэ жэгдээр хү...гүй. Ушар иимэһээ ...жэлэй ургаса хуряалга ...бүри орёо эрхэ ...үнгэргэгдэхэнь. Тии...алаа нарин нягтаар, ...гаар эмхидхэхэ, бү...оһон техникэ, түхеэрэл...бүтээсэ ехэтэйгээр, ...хүсэндэнь хэрэглэхэ бо...

...гүүднай бүхы та...урда мэтэ поточно ар...хуряаха гэжэ шиидэнхэй. ...механизатор, та...баян дүй дүршэл...хүсэд хүрэ...техникэ бии. Хуряал...27 комбайн, 18 ...27 подборщик, 42 трак...кукуруза хуряадаг 6, ...малтадаг 3 комбайн ...бусад техникэ элсүүлэг... ...машинаһаа тарая буулга...эрлэхэ, хатааха түхеэ...булта заһабарилаг..., амбаарнууд сагаадагда...жэлэй шэнэ тарая үг...аар булта бэлэн бол... Тоог дээрэхи хүдэл...хоёр халаанда ябуулаг... Бүхы оньһон техникэ, ма...тракторна дүрбэн ...уудта даалгагдажа үг...хүсэд заһабарилагдан...

Тарая зөөлгэдэ Мухар-Шэбэрэй автотранспортна предприятиин 20, өөһэдымнай 15 автомашина хэрэглэгдэхэ. Бүхы комбайн, трактор болон машинануудай һаатангүйгөөр, бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлхын тулада тэдэндэ һайн техническэ хангалта хэрэгтэй бшуу. Энэ асуудал мүн лэ гүйсэд шиидхэгдэнхэй. Гагналгын аппарат, запчастьнуудаар, инструментнүүдээр түгэс хангагдаһан хоёр автомашина табигданхай. Тиихэдэ тракторна бригада бүхэндэ тусхай техникэ ябажа, жэжэ божо заһабарилга, техническэ хангалга хэжэ байха юм. Мүн МТМ-эйн дэргэдэ слесарь, токарьнуудһаа бүридэһэн дежурна пост байгуулагданхай. Тэдэнэр үглөөнэй 6 часһаа һүниин тэн болотор ажаллаха трактор, машина болон комбайнуудые түлишэ-тоһодолгын материалнуудаар таһалгаряагүй хангажа байха. Эдэ бүхы хүдэлмэрие ажахын главна инженер П. Д. Полянский хүтэлбэрилнэ. Правлениин гэшүүн бүхэндэ ямар нэгэ асуудал даалгагданхай. Жэшээнь, би хуряалгын шанарай түлөө харюусахаб. Тиихэдэ партбюрогой секретарь В. И. Колобков мүрысөөнэй ябасые хинан шалгажа байха уялгатай.

Һаяхан колхозой правлени, партийна организаци, мэргэжэлтэд, бригадирнуудтай хамта механизаторнууд болон хуряалгада хабаадаха бүхы хүнүүдэй суглаа үнгэргэжэ, хуряалгын түсэб-график, социалис мүрысөөнэй гурим, халаанай нормын, ажалай түлбэриин, урмашуулгын, даабариһаа гадуур хуряагдаһан тарянай түлөө нэмэлтэ түлбэриин дүрим зохёоһон байна. Т и н г э ж э графигай ёһоор 5452 гектарта таригдаһан ороохото ургамалаа хүдэлмэриин 20 үдэртэ хуряаха, һолоомо суглуулжа һүрилэлгые 34, намарай паар хахалалгые 21, кукуруза — 11, куузику — 15, хартаабха малталгые 19 үдэртэ дүүргэхэ гэжэ хараалагдаа.

Мүнөө жэлэй ургаса нёдондойхидо арай хүрэхэгүй. Бүхыдөө 65.000—66.000 центнер тарян хуряагдахаар хүлеэгдэнэ. Гүрэндэ 16.000 центнер ороохо тарая худалдаха түсэб заатагүй бэелүүлэгдэхэ байха. Даабариһаа гадуур 7.000 центнерые тушааха уялгаяа дүүргэхын тула оролдохобди.

Хүдэлмэриин түсэб, комбайн, автомашина бүхэнэй ябаха маршрут тракторна бригада бүхэндэ табигданхай. Жэшээнь, коммунист Д. М. Полянскиин хүтэлбэрилдэг «Газар тарялан эрхимээр эрхилдэг бригада» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэһэн тракторна 4-дэхи бригадые абаад харая. Тэдэнэр эгээн түрүүн 1-дэхи полиин 310 гектарай тарая хуряажа дүүргэмсээрээ 3-дахи полиин 225 га шэниисэдэ орохо. Тэндэһээ 7-дохи, 4-дэхи 6-дахи полинуудта орохо юм.

Энэ жэлэй ургаса эхэнхидээ амяарлан хуряагдаха. 5452 гектарай 4.852 гектарынь баал болгон хадагдаха. Нэгэ жатка хуряалгын үедэ 270 га баал болгон сабшаха зэргэтэй.

27 комбайн баал суглуулха юм. Комбайн бүхэн үдэртөө 15 гектарай баал суглуулан сохихо нормотой. Бүхы баалнуудаа хүдэлмэриин 13 үдэртэ суглуулан сохижо дууһахабди. Энээниие хайшан гэжэ тооложо гаргаабди гэбэл, нэгэ комбайн час соо 1,5 гектар, харин үдэртөө (10 час) 15 гектарай баал суглуулан сохихо юм. Тиимэһээ 27 комбайн үдэртөө 405 гектар хуряаха болоно бшуу. Тиихэдэ зарим комбайнернууд үдэрэйнгөө даабари холо үлүүлэн дүүргэхэ байһаниие хараада абаха хэрэгтэй.

Хүдэлмэриин түсэбөөр ажахын тракторна дүрбэн бригадануудта бүхыдөө үдэр бүри 510 гектар хадагдажа, 405 гектарай баал суглуулан сохигдожо, хуряалгаяа хүдэлмэриин 20 үдэртэ дүүргэхээр хараалнабди. Сагай уларилай байдалһаа энэ түсэбнай заримдаа бага сага хубилжа магад. Тиибэ ябабашье бүхы ажалаа график соонь дүүргэхые оролдохобди. Эндэ нэн түрүүн һайн эмхидхэл хэрэгтэй. Хуряалгын бүхы хүдэлмэри эмхидхэжэ, хинан шалгажа байха тусхай штаб правленидэмнай байгуулагданхай.

600 гектар тарлан комбайнаар сэхэ хуряагдаха. Тэрэниие 20 комбайн хүдэлмэриин 3 үдэртэ дүүргэхэ юм.

Мүнөө жэлдэ үбһэ ногооной ургаса урдынхидаа хүрэнэгүй. Ушар иимэһээ үбэлжэхэ һүрэг малай тэжээлдэ һолоомон горитой һуури эзэлхэ болоно. Тиимэһээ һолоомоёо гээлтэ хоролтодо оруулангүй бултыень һүрилжэ абаха асуудалда гол анхаралаа хандуулнабди. Үдэр бүри 800 центнер гэхэ гү, али бүхыдөө 27.000 гаран центнер һолоомон сомогдохо. Энэ хүдэлмэри саг соонь хэжэ шадаха арга боломжо дүршэл манда бии. Тракторна бригада бүхэндэ тростой волокуша, һүрилхэ оньһон түхеэрэлгэнүүд заһабарилагдажа, бэлэн болгогдонхой.

Ургаса хуряажа байха зуураа, ерэхэ жэлдэ үндэр баян ургса абаха тухайгаа мартажа болохогүй бшуу. Намарай паар хахалалгада гэнжэтэ 15 трактор хоёр халаанда ябажа гараха. Үдэр бүри 105 гектар гэхэ гү, али хүдэлмэриин 21 үдэртэ 2.200 гектар паар хахалха түсэбөө үлүүлэн дүүргэхээр харааланхайбди.

Кукуруза, куузику, хартаабха, тоог дээрэхи хүдэлмэриин талаар баһал иимэрхүү график зохёогдонхой.

Хараалһан түсэб-графигай дүүргэлтэ нэн түрүүн комбайнернууд, жолоошод болон таряашадай хүсөөр, тэдэнэй эршэтэ ажалаар бэелүүлэгдэхэ байһаниинь мэдээжэ. Тиимэһээ правлени, партийна организаци хуряалга дээрэ хүдэлэгшэдэй бүтээсэ ехэтэйгээр, хүдэлмэрилхэ, һайнаар амарха, урмашуулха, нэмэлтэ түлбэри түлэхэ асуудалнуудые зохёожо, хүн бүхэнтэй танилсуулаа. Социалис мүрысөөнэй дүн үдэр бүри, тракторна бригадануудта таба хоноод лэ гаргагдажа байха. Илажа гарагшадта Улаан тугхан, Хүндэлэлэй грамота болон үнэтэ бэлэгүүд барюулагдаха. Тиихэдэ тракторна бригадануудай стан дээрэ ажалай алдар солын улаан туг намилзуулагдаха. Хуряалгын үедэ түрүүлжэ гараһан тракторна бригадада правлени, партбюрогой дамжуулгын Улаан туг, 200 түхэригэй, хоёрдохи һуури эзэлэгшэдтэ Хүндэлэлэй грамота, 150 түхэригэй үнэтэ бэлэг барюулагдаха. Хуряалгын үдэрнүүдтэ 5.500 центнер тарая суглуулан сохиһон комбайнерта Хүндэлэлэй грамота, 100 түхэригэй бэлэг барюулагдаха. Эгээн ехэ ургаса хуряаһан комбайнерта «1972 оной тарая хуряалгын чемпион» гэһэн нэрэ зэргэ олгогдожо, Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаха. Мүн урмашуулгын иимэрхүү гурим трактористнар, жолоошодой дунда байгуулагданхай. Мүрысөөнэй дүн хуряалгын дүүрэһэн хойно тусхай комиссяар гаргагдаха. Тиихэдээ ажалай журам, шанар анхаралда абтаха зэргэтэй.

Колхозоймнай механизаторнууд, таряашад СССР-эй байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойн баярта жэлдэ абаһан уялгаяа дүүргэхын тулада улам эршэмтэйгээр тэмсэжэ гараха гэһэн нэгэл зорилготойгоор энэ жэлэйнгээ ургаса хуряажа захалба.

Н. ШАЙДУРОВ,
Мухар-Шэбэрэй «Родина» колхозой главна агроном.

Нүхэр Л. И. Брежнев Кокчетав хотодо ерэнхэй

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежнев 1972 оной августын 24-дэ Кокчетав хотодо ерээ. Нүхэр Л. И. Брежневые КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, Казахстанай КП-гэй ЦК-гай нэгэдэхи секретарь Д. А. Кунаев, Казахстанай КП-гэй ЦК-гай бюрогой гэшүүд нүхэд Б. А. Ашимов, В. К. Месяц, С. Б. Ниязбеков, В. К. Севрюков, партиин обкомуудай нэгэдэхи секретарьнууд, облгүйсэдкомуудай түрүүлэгшэнэр, областьнуудай хүдөө ажахын управленинүүдэй начальнигууд, республикын министрнүүд аэропорт дээрэ угтаба.

Э. ХОНЕККЕРОЙ 60 НАҺА ГҮЙСЭҺЭНДЭ

СССР-эй Верховно Соведэй Президиум СССР ГДР хоёрой хоорондын аха дүү ёһоной ханн барисаа, харилсаа холбоо хүгжөөхэ хэрэгтэ онсо ехэ үүргэтэй байһыень, эб найрамдал ба социализм бэхижүүлхэ хэрэгтэ ехэ туһа хүргэһыень, 60 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан, Германиин Социалис нэгэдэмэл партиин Центральна Комитедэй Нэгэдэхи секретарь нүхэр **Эрих Хонеккерые Ленинэй орденоор** шагнаа.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежнев, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Н. В. Подгорный, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгин Э. Хонеккерто амаршалгын бэшэг эльгээбэ.

(ТАСС).

85 МИЛЛИОН ПАССАЖИР

...раждан авиаци ороны арадай ажахын шу...һалбаринь болон. Аэрофлодой агаарай ...770 мянган километртэ үргэлжэлнэ. Энэ ...дэ вертоледуудаар, ...лёдуудаар 85 миллион пассажир зөөгдэхэ ...йна.

СССР-эй граждан авиациин министр Б. П. Бугаев энээн тухай ТАСС-ай корреспондент В. Новиковто мэдээсээд, Аэрофлодой ажалай юрын үдэрнүүд тухай, холын хараата түсэбүүд тухай хөөрэбэ.

Түмэр замаар холын аянда ябаһан пассажирнуудай 40 процентые, далайгаар гол мүрэнөөр ябаһан пассажирнуудһаа 10 дахин олон хүниие мүнөө Аэрофлот зөөнэ. Москва—Владивосток гү, али Москва-Хабаровск гэхэ мэтэ лининүүдые абажа харабал, поездоор ябаһанһаа дүрбэ дахин олон хүн ниидэһэн байха.

Энэншье ойлгосотой. Граждан авиаци мүнөө ашаа ехээр тээхэ шадалтай ИЛ-62, ТУ-154 самолёдуудтай болонхой. Жэшээнь, ИЛ-62 168 хүниие һуулгаад час соо 900 километр ниидэнэ. Орон соогуураа ябаха Аэрофлодой лининүүдэй биледүүдэй дэлхэй дээрэ эгээл хүнгэн сэнтэй байһые мартажа болохогүй. Һүүлэй 15 жэлэй туршада самолёдой биледэй үнэ сэн хоер дахин шахуу хямдараа.

Авиаторнууд арадай ажахыда ехэ үүргэ дүүргэнэ. Авиаторнууд хабсаргагшадта, загаһашад, геологуудта туһа хүргэхэ мүльһэн дээгүүр шэнжэлхы бэдэрэлгэ хэхэ гэхэ мэтэ элдэб мэргэжэл шударлаа. Манай летчигууд 700 миллион гектарай ой модые түймэрһөө хамгаалжа байдаг. Ариг сэбэрые сахиха авиаци жэл бүри 90 мянгаһаа дээшэ ниидэлгэ хэнэ.

Хүдөө ажахыда туһа хүргэлгэ эдэ бүхы хүдэлмэриин эгээн шухалань болоно. Энэ жэлдэ 85 миллион гектарай тарилга авиациин туһаламжаар шанаржуулагдаба. Ургамалай хоротодтой, элдэб үбшэнтэй тэмсэхэ бүхы хүдэлмэриин 40 процентые, бог үбһэнһөө сэбэрлэлгын 65 процентые авиаци хэнэ. Хлопок машинаар хуряахын урда тээ набшаһыень арилгаха бүхы ажалые мүн лэ самолёдууд бүтээдэг юм.

— Уласхоорондын лининүүд хэр зэргэ хүгжэнэ гээшэб?

— Аэрофлодые дэлхэйн эгээл томо авиакомпани гэжэ зүб тоолодог. Дэлхэйн агаарай транспортын ашаанай дүрбэнэй нэгэ хүбиие манай Аэрофлот зөөнэ. «СССР» гэһэн тэмдэгтэй самолёдууд Ази, Африка, Америкэ болон Европын 65 гүрэнэй аэродромуудта буудаг. Уласхоорондын авиалининүүд бүхы дээрэ 200 мянган километр зайда татагданхай.

Австрали, Африка болон Урда Америкын зарим оронуудта ошохо шэнэ лининүүд нээгдэхээр хараалагдана. Лондон—Москва—Ташкент— Сингапур —Гонконг — Токио—Москва гэһэн дүхэриг маршрудаар совет самолёдууд һаядаа ниидэдэг болохо.

— Аэрофлодой мэдэлэй шэнэ техникэ тухай хөөрэжэ үгыт?

— ТУ-154 гэжэ самолёт энэ жэл ашаглалгада оробо. Иимэ самолёт 150 хүниие һуулгаад, час соо 950 километр ниидэнэ. Дунда зэргын ута лининүүдтэ түрүүн ниидэдэг байһан ТУ-104, ИЛ-18 самолёдуудые һэлгэжэ лининүүдтэ ниидэдэг болохо.

Нютагай лининүүдтэ ниидэхэ реактивна ЯК-4 0М гэжэ үшөө шэнэ самолёт бии болоо. Энэмнай 40 пассарижые абажа ниидэхэ шадалтай.

Түсэбтэ табан жэлэй турша соо абяанһаа түргэн ниидэдэг ТУ-144 гэжэ лайнер ороной авиалининүүдтэ гараха. 150 пассажирые һуулгаад, час соо 2.500 километр түргэнөөр ниидэхэ юм.

Аласай хараалажа тухай хэлэхэ болоо һаа 350, тэрэнһээшье олон хүниие һуулгаха самолёт-аэробусуудые бии болгохобди. Москвае Ленинград, Киев, Ташкент, Кавказ болон Крымтэй холбодог, олон хүнэй ябадаг лининүүдтэ агаарай иимэ лайнернуудые хэрэглэхэдэ илангаяа ехэ аша үрэтэй байхань дамжаггүй.

Мүнөө Аэрофлодто Советскэ Союзай, Социалис Ажалай 163 Герой, СССР-эй 192 габьяата пилот, СССР-эй 44 габьяата штурман хүдэлнэ. Тэдэнэй дунда ород, украин, белорус, грузин, армян, узбек, мариец, яхад болон бусад олон үндэһэ яһатанай түлөөлэгшэд бии. Дүй дүршэлтэй олон авиаторнуудай дундаһаа эрхим пилодууд Г. Никифоров, Г. Бекташянц, С. Ванюков, эскадрилиин командир И. Коцура, отрядуудай командирнууд З. Расулов, В. Кузьмин, управленинүүдэй хүтэлбэрилэгшэд И. Алиев, И. Самадалашвили, И. Хохлов гэгшэдые нэрлэмээр.

Граждан авиациин хүдэлмэрилэгшэд КПСС-эй XXIV съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын тула шармайн ажаллажа байна.—гэжэ министр хөөрэлдөөнэйнгөө түгэсхэлдэ хэлэбэ. —Энэ жэлэйнгээ түсэбые декабриин 27 хүрэтэр, арадай ажахыда авиаци хэрэглэлгын түсэбые декабриин 25 хүрэтэр дүүргэхэ гэһэн уялгануудые абанхай. Тэдэнь мүнөө амжалтатайгаар дүүргэгдэжэ байна.

ТҮГНЫН ХОНИШОДОЙ АМЖАЛТА

Орооһо таряа ехээр ургуулжа, гүрэндэ худалдадагаараа республикынгаа Краснодар гэжэ бидэнэр Мухар-Шэбэрэй аймагые нэрлэжэ һурашанхайбди. Энэнь зүбтэйшье. Үнэндөө аймагай ажахынууд гансал таряа ургуулдаг бэшэ, мал олоор үсхэбэрилдэг юм. Хони үсхэбэрилгээр Зэдын хонишодой удаа республика дотороо хоёрдохи һуури эзэлдэг. 284 отарада 247.386 хонид харууһалагдана.

Аймаг хонин ажал хүгжөөхэ таатай зохид байгаалиин эрхэ байдалтай. Нэлэнхы уужам Түгнын талада хэдэн зуу мянган хони үсхэбэрилхэ аргатай. Гэбэшье энэ ноосо һүүлэй үе болотор дүүрэн хүсэндөө хэрэглэгдэдэггүй байһан юм гэжэ хэлэлтэй. Үнгэрэгшэ намар болоһон партиин райкомой пленум дээрэ хонин ажал аймаг доторнай барга бүдүүлиг аргаар эрхилэгдэнэ, энээнһээ уламжалан хонидой тоо түргэн олошорногүй, ашаг шэмэнь дээшэлнэгүй, нэгэл хэмдээ байна, үнгэржэ ерэхэдээ уруугаа орохо ушаршье үзэгдэнэ гэжэ тэмдэглэгдээ һэн. Эхэ хонидые искусственна аргаар үрэжүүлгын түрүү онол арга үргэнөөр нэбтэрүүлэгдэнэгүй, абтаһан түл түрсэ олоор гарзада ороно гэһэн тобшолол хэгдээ һэн. Тиигээд иимэ байдалһаа хайшан гээд гарахаб, хонин ажалһаа абтадаг ашаг шэмые яажа дээшэлүүлхэб гэжэ зүбшэхэдөө, шэнэ түл абалгые урда жэлнүүдтэл январиин эхинһээ бэшэ, харин февралиин тэнгһээ захалхаар эхэ хонидоо искусственна аргаар үрэжүүлдэг болохо гэһэн шиидхэбэри абтаа һэн. Удаань эхэ хонидоо һайса таргалуулаад, хүсэ шадалтай болгоод, сентябриин 15—20-доор искусственна аргаар үрэжүүлгэ эхилхэдэ таатай. Мүн партийна организацинууд, ажахын хүтэлбэрилэгшэд болон мэргэжэлтэд хонишодой дунда ойлгуулламжын, эмхидхэлэй горитой хүдэлмэри ябуулжа захалһан. Аймагай эмхи зургаан, промышленна предприяти, һургуулинууд тус тустаа эхэ хонидой отара бүхэниие шефтээ абаһан, партиин райкомой, аймсоведэй гүйсэдкомой гэшүүд, хүдөө ажахын үйлэдбэриин управлениин мэргэжэлтэд ажахы бүхэндэ харюусалгатайгаар томилогдоһон.

Һаяхан аймагай ажахынуудай түрүү хонишод-зуутан «Знамя Ленина» колхозой Номто-Шэбэр гэжэ үзэсхэлэн гоё байгаалитай газарта сугларжа, жэл соо хэһэн хүдэлмэриингөө дүн согсолоо, дутуу дундануудаа усадхаха тухай хөөрэлдөө, ерэхэ жэлдэ бэелүүлхэ түсэб, зорилгоёо тодорхойлбо.

— Аймагаймнай хонишод юһэдэхи табан жэлэй хоёрдохи жэлэй даабари дүүргэхын, СССР-эй байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойн баярые ажалай амжалтаар угтахын түлөө эршэмтэйгээр хүдэлжэ байна. Хонин ажал эрхилэлгые шэнэ гурнмаар бэелүүлжэ эхилһэн хэмжээ ябуулгамнай һайн үрэ дүн харуулаа. Хонидые үрэжүүлгын үедэ ногоон һолоомон дээрэ бэлшээхэдэ түргэн ототой болодог, олоороо эхирлэдэг гэжэ хонишоднай һайн ойлгоо. Саашадаа энэ онол аргаяа бүри һайжаруулха, нарижуулха зэргэтэйбди, — гээд элидхэлшэ хүдөө ажахын үйлэдбэриин управлениин начальник М. А. Спиридонов хэлэбэ.

Үнгэрэгшэ жэлдэ аймаг дотор зуун эхэ хонинһоо 68 хурьган, хонин бүхэнһөө 2,6 килограмм нооһон абтаһан байбал, байгша ондо зуунһаа 76 хурьган, хонин бүхэнһөө 3 килограмм нооһон абтаа. Тиигэжэ хонидой тоо толгой 7000 гараар олошороо, гарзалалгань нилээд үсөөрөө. Нёдондонойхиһоо 940 центнер ехэ нооһон абтажа, гүрэндэ худалдаха жэлэй түсэб үлүүлэн дүүргэгдээ. Хэрбээ үнгэрэгшэ жэлдэ аймаг дотор миин 7 зуутан байбал, мүнөө 19-дэ хүрөө.

Хонидойнгоо тоо толгой олошоруулха, нооһо, мяха ехээр абажа, гүрэндэ худалдадаг болохын тулада Ленинэй нэрэмжэтэ, «Знамя Ленина», «Родина» колхозууд, «Одон» совхоздо горитой хүдэлмэри ябуулагдана. Жэшээнь, «Знамя Ленина» колхоз бүхыдөө 14100 хурьга түлжүүлжэ, тус бүриднь 21 килограмм шэгнүүртэйгээр илгаа. Үнгэрэгшэ жэлэйхидэ орходоо 111 центнер ехэ нооһо хайшалаа. Тус ажахын хонишод ажалдаа жэл бүри амжалта түйлажа, бусадта жэшээ харуулдаг. Колхозой долоон отарануудта зуунһаа зуун хурьгад түлжүүлэгдээ. Тиихэдэ тус ажахын үнинэй хонишон, коммунист А. Ф. Сластин зуун эхэ хонин бүриһөө 105 хурьга, хонин бүриһөө 3.7 килограмм нооһо абажа, «Аймагай чемпионой» хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэбэ.

Хони үсхэбэрилхэ талаар «Родина» колхоз хоёр жэл удаагаар аймаг соогоо түрүүлжэ ябана. Эндэхид байгша ондо зуун эхэ хонин бүриһөө 96 хурьга, хонин бүхэнһөө 3,7 килограмм нооһо абажа, гүрэндэ «сагаан алта» худалдаха түсэбөө 120 процентээр дүүргээ. Тус ажахыда КПСС-эй райкомой, аймсоведэй гүйсэдкомой дамжуулгын Улаан туг, Хүндэлэлэй грамота барюулагдаа. Хонидойнгоо тоо толгой олошоруулха, гүрэндэ нооһо, мяха худалдаха түсэбөө үлүүлэн дүүргэһэн Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо хоёрдохи һуури олгогдоо.

Үнгэрэгшэ жэлэйхидэ орходоо хоёр дахин олон хурьга абажа түлжүүлһэн «Одон» совхозой хонишод тушаа магтаалай үгэнүүд суглаан дээрэ дурдагдаа. Эндэхид хэдэн жэл удаагаар хони үсхэбэрилгэдөө һайн үрэ дүн түйлагдадаггүй, олохон хони, хурьгадаа гарзалуулдаг байһан юм. Хонин ажал эрхилэлгые шэнэ гуримаар хүтэлбэрилдэг болоһоной ашаар хүсөөтынхид жэлэй туршада ехэхэн амжалта түйлаба. Хэрбээ үнгэрэгшэ жэлдэ совхозой хонишод 100 хонин бүриһөө 49 хурьга түлжүүлһэн, 2,3 килограмм нооһо хайшалжа абаһан байбал, байгша ондо зуунһаа 82 хурьга, 2,8 килограмм нооһо абаа. Совхоздо ахалагша хонишодой харюусалга, үүргэ улам дээшэлүүлэгдээ, энэ тушаалда дүршэл, ехэтэй, харюусалгатай олон хүнүүд шэнээр томилогдоһон. Урда жэлнүүдтэ хонидые искусственна аргаар хоёр һара үлүүтэй саг соо үрэжүүлдэг һаа, мүнөө 30-40 хоногто хэжэ дүүргэнэ.

1972 оной «Аймагай чемпионой» хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэжэ, «Океан» холодильнигаар шагнагдаһан «Знамя Ленина» колхозой ахалагша хонишон, коммунист нүхэр Сластин ендэртэ гараад, бригадынгаа ажал хүдэлмэриин онол арга тухай сугларгашадта хөөрэжэ үгэхэдөө, иигэжэ хэлэбэ:

— 708 эхэ хонидые дүрбэн хүн харууһалнабди. ССР Союзай байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойн хүндэлэлдэ абаһан уялгаяа үлүүлэн дүүргэһэндээ баяртайбди. Мүнөө тэжээл бэлэдхэлгэ бригададамнай түлэг дундаа. Бидэ 450 гаран центнер үбһэтэй болоод байнабди. Өөһэдынгөө хүсөөр һайхан үбһэ ехээр абаад байхадаа, үбэл, хабарай хатсуу хүйтэнһөө айхагүй, тэрэниие бэлэхэнээр дабажа болоно. Зарим хонишод өөһэдөө үбһэ тэжээл бэлэдхэһэнэй хэрэггүй гэжэ һанадаг. Энэнь тон буруу. Өөһэдын гараар хүрягдажа абтаһан үбһэ тэжээл шанар һайнтай, арьбан бэйха бшуу. Ондоо хүнүүдтэ найдаһанай хэрэггүй гэжэ бидэнэр тоолодогбди. Хонидойнгоо һайса таргалаад байхада, сентябриин тэнгһээ эхилжэ искусственна аргаар үрэжүүлдэгбди. Эндэ ахалагша хонишон бэрхэ эмхидхэлшэ, хүмүүжүүлэгшэ байха зэргэтэй. Бидэ хурьгашаниие эридэггүйбди. Манда 70 гектар газар даалгагданхай. Тэрэнээ өөһэдынгөө хүсөөр бүлтыень хорёолообди. Тэрээн соогоо хонидоо бэлшээдэгбди. Ерэхэ жэлдэ үшөө ехэ амжалта түйлахаар ажаллахабди, — гээд Александр Филиппович хэлэбэ.

Энэ жэлдэ зуунһаа зуун хурьга абаһан «Эрдэм» совхозой ахалагша хонишон А. Я. Жигмитов үгэ хэлэхэдээ, ерэхэ жэлдэ зуун эхэ хонин бүриһөө 105 хурьга, хонин бүхэнһөө 3,2 килограмм нооһо абахаб гэжэ мэдүүлээд, аймагай чемпион болоһон А. Ф. Сластиниие социалис мүрысөөндэ уриба.

Хүршэ Бэшүүрэй аймагай түлөөлэгшэ, партиин райкомой нэгэдэхи секретарь А. В. Пластинин үгэ хэлэхэдээ, бидэ үнгэрэгшэ жэлэйхидэ орходоо үсөөн хурьга, бага нооһо абаабди. Таанад маанадһаа олон хурьга, ехэ нооһо абажа, бидэниие ахижа гарабат. Түйлаһан амжалтаартнай үнэн зүрхэнһөө амаршалаад, саашадаа мүрысөө гэжэ хонишодойнгоо зүгһөө уринаб гээд хэлэбэ. Энэ уряаень аймагай хонишод альга ташалгаар угтан абажа, мүрысөөгөө саашаданъ үргэлжэлүүлхэ байһанаа мэдүүлбэд.

Хонишодой суглаанда КПСС-эй Москвагай обкомой пропаганда ба агитациин таһагые даагшын орлогшо А. Г. Колмаков хабаадаа.

1973 ондо аймагай хонишод зуун эхэ хонинһоо 90 хурьга, хонин бүхэнһөө 3,3 килограмм нооһо абаха, хурьган бүхэнэй амидын шэгнүүрые эхэһээнь һалгааха үе хүрэтэр 22 килограмм шэгнүүртэй болгохо, гүрэндэ 7350 центнер нооһо худалдаха гэһэн уялга абаа.

Б. ЖАМБАЛОВ,
манай корр.

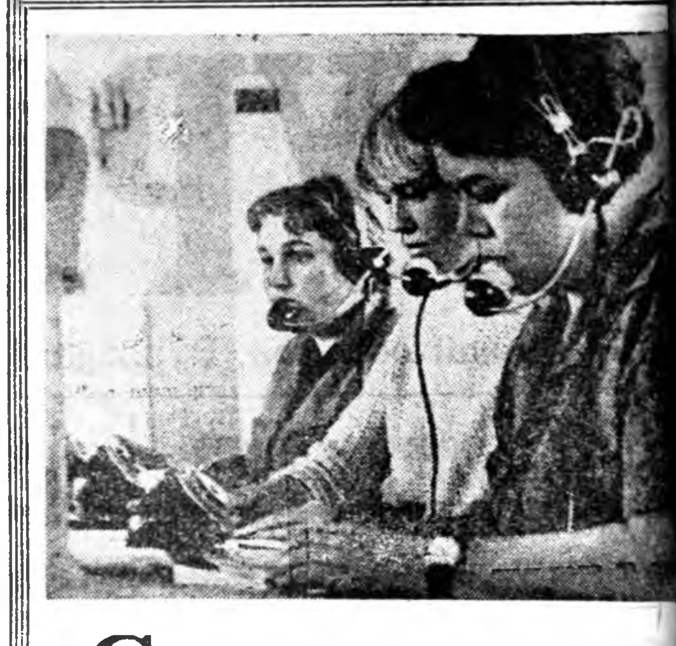

«Сахилгаан» телеграмма эндэһээ эльгээгдэдэг

Репортаж

Ямар нэгэн үшар болоно гү, али яаралай хэрэгэй гараа һаа, хүнүүд почто, телеграф тээшэ түргэн гүйлдэдэг ха юм. Хэзээ ерэхэеэ, хэзээ бусахаяа дуулгаһан тухай телеграммануудые асарһан почтальонууд үдэр бүри айлай үүдэ аргааханаар тоншодог.

Хүн зоной эрилтэ хангаха талаар хэлхеэ холбооной хүдэлмэрилэгшэд ехэхэн оролдолгоёо гаргана. Һаяхан СССР-эй Хэлхеэ холбооной министерствын коллегиин, хэлхэлхеэ холбооной хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай ЦК-гай шиидхэбэриин ёһоор Буряадай АССР-эй хэлхеэ холбооной хүдэлмэришэдэй коллектив социалис мүрысөөндэ эрхим амжалта түйлаһанайнгаа түлөө гурбадахи мүнгэн шанда хүртэбэ.

СССР-эй хэлхеэ холбооной министр Н. Д. Псурцев, хэлхеэ холбооной хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай ЦК-гай президиумэй секретарь В. Н. Климов Буряадай хэлхеэ холбооной хүдэлмэрилэгшэдые үндэр амжалтаарнь амаршалаа һэн.

Хэлхеэ холбоошод... Һанаад үзэхэдэ олон янзын мэргэжэлтэй хүнүүд. Почтальон, телеграфист, телефонист... Үдэр бүри республикын аймагуудай ажахынуудтай гү, али нүхэдтээ аханар, дүүнэртээ телефоноор хөөрэлдэхэ ушар гарадаг. Тиимэһээ хүн бүхэн хэлхеэ холбооной хүдэлмэрилэгшэдтэ эгээл түрүүн хандадаг байха.

Үдэшын боро хараан таһаржа байна гү, үглөөнэй наран зүүн урдахи хаданууд дээгүүр түяаржа байна гү, саһа бороо хүдхаран орожо байна гү—ямаршье сагта бэшэг, телеграмма, газетэ, журналнууд хүнүүдтэ хүргэгдэнэ ха юм. Тиимэһээ хэлхеэ холбооной хүдэлмэрилэгшэдэй харюусалга айхабтар ехэ.

Галина Базаржапова Улаан-Үдын главна почтамтда хүдэлжэ эхилһээр юһэн жэл болоожо байна. Энэ хугасаа соо нүхэр Базаржапова бэшэгүүд болон корреспонденцинүүдые гэрнүүдтэ асарха таһагта хүдэлхэ зуураа, эрхим хүдэлмэрилэгшэдэй тоодо ороо юм. Энэ хүмнай «Комм... лай ударник», «СССР-... почтальон» гэһэн үндэр ... гэнүүдтэ хүртэнхэй. Тии... эй хэлхеэ холбооной ... вын, хэлхеэ холбооной ... лэгшэдэй профсоюзай ЦК-... дэлэлэй грамотаар шаг...

Почтальон тухай ... бэшэгдэнхэй. Тэрэнэй ... заяа харуулһан ... байха. Энэмнай хү... хэн ажалтай хүнүүд.

Телеграф... «Сахилгаан» ... түргэн телеграмма эл... нүүд эндэ ерэдэг. Тиим... графта хүдэлдэг хүнүү... бушуу, шадаргы байха ... бшуу. Нэгэхэн үдэрэй ... Улаан-Үдэ хотоһоомнай ... мянган телеграмма Эх... мнай зүг бүхэн руу, хар... нүүдтэ эльгээгдэнэ. Эн... хёрхо байгаагүйдэ аргагүй... Үдын главна почтам... Соколова хүдэлжэ эхил... мэшье үнинэй бэшэ юм. ... хүмнай нэгэдэхи класса... рафистка болонхой. Хал... нормые 140—150 процен... гэнэ. Нүхэр Соколова ... ажалда эдэбхитэйгээр ... даг. Телеграфна цехэй ... лой эмхиин комитедэй ... ряар дүрбэдэхи жэлээ ... байнхай.

07... Энэ номерые ... хүниие олохонь бэрхэ... нууд хоорондын хөөрэл... но гү, али телефоноор ... сагай ерэхэдэ, телефоно... мөөр хүн бүхэн эрьюул... дохо газар тухайгаа мэд... хяа хээд орхидог шу... олон басагад шэхэндэ ... трубка хэнхэй, ехэл су... хүдэлжэ байдаг. Моск... нинградтай, Новосибир... евтэй гү, али харин ... тэй хөөрэлдэхын тула ... гадта хүн бүхэн хандаж...

Тиигэжэ Улаан-Үдын ... холбооной хүдэлмэрилэг... дынгөө уялгада үнэн са... дажа, хүн зоной эрилт... хын түлөө тэмсэжэ, ... байна бшуу.

Г. ДАШАБ...

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. ... тонууд хоорондо те... хөөрэлдэлгын пункта... һүнигүй хүнүүд ... гөөр хүдэлнэ. Телеф... (зүүн гарһаа) Н. К... Глебова, Н. Смирнова ... уялгануудта һайнаар ... на. 2. Улаан-Үдын ... на почтамтын бэшэ... лон корреспонден... гэрнүүдтэ тараадаг ... почтальон, коммунис ... ударник, «СССР-эй эр... тальон» Галина Базарж... нэ ерэһэн газетэнүүдые ... байна. 3. телеграфист... Соколова телеграммануу... соонь түргэн эльгээхы... оролдоно.

Ц. ЦЫРЕНЖАПО...

РЕСПУБЛИКЫН ЗАСАГАЙ ДЭЭДЭ ЗУРГААНУУДТА

ОЛГОГДОҺОН ЭРХЭЕЭ ДҮҮРЭНЭЭР ХЭРЭГЛЭХЭ

Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет һаяхан ажалшадай депутадуудай Гусиноозёрскын горсоведэй тоосоо шагнаба. «Ажалшадай депутадуудай районно ба городской соведүүдэй хүдэлмэри һайжаруулха тухай КПСС-эй ЦК-гай тогтоолые бэелүүлэн, юһэдэхи табан жэлэй түсэбэй дүүргэлтые шамдуулха хэрэгтэ тус Соведэй ехэхэн хүдэлмэри ябуулжа байһаниинь тэмдэглэгдэбэ.

Промышленна предприятинуудай болон барилгын организацинуудай олонхинь үнгэрһэн жэлэйнгээ ба 1972 оной түрүүшын хахад жэлэй түсэбүүдые дүүргэһэн байна. Гусиноозёрскын леспромхоз, тоһоной ба хилээмэнэй заводууд, типографи болон бусад предприяти, эмхи зургаанууд һайн дүнгүүдые харуулаа.

Гэхэтэй хамта горсоведэй гүйсэдкомой хүдэлмэридэ анхармаар шухала дутагдалнууд байба. Гүрэнэй түсэб, даабаринуудые промышленна предприятинуудай хэр зэргээр дүүргэжэ байһые хинахадаа, горсовет өөрынгөө хуулита эрхэнүүдые дүүрэнээр хэрэглэжэ биранагүй. Тиигэжэ зарим предприятинууд, барилгын организацинууд 1972 онойнгоо, 1972 оной түрүүшын хахад жэлэй түсэбүүдые дутуу дүүргэһэн байна. Шахтоуправлени, оёдолой фабрика, 697-дохи ПМК гэхэ мэтэ предприятинуудта оньһото түхеэрэлгэнүүд ашаглагданагүй, зарим хүдэлмэришэдэй зүгһөө ямаршье шалтаггүйгөөр ажалаа хаяха, ажалдаа хожомдохо ябадалнууд үзэгдэнэ. Городой капитальна барилгын асуудалнууд гүйсэдком дээрэ зүбшэн хэлсэгдээгүй.

Гусиноозерск хотодо соёлой хоёр жэлэй добтолгоор хараалагдаһан хүдэлмэри хангалтагүйгөөр ябуулагдана гэжэ республикын Министрнүүдэй Совет зааба. Олонхи үйлсэнүүд сэбэрлэгдэнэгүй, городой сэсэрлигтэ хүнэй амархаар эрхэ байдал үгы. Город соогуур ябахада һүниндөө харанхы, үйлсэнүүдые асфальтаар хушаха хүдэлмэри муу. Элдэб модо, сэсэг тариха хүдэлмэри эмхидхэгдээгүй. Ургаа болоожо байһан модод харууһалагданагүй. Городоо болбосон түхэлтэй болгохо хэрэгтэ промышленна предприятинуудые, барилгын организацинуудые гүйсэдком муусa хабаадуулна. Илангаяа Гусиноозерскын шахтоуправлени энэ хэрэгтэ хойшоо бүляалдадаг, һүүлэй жэлнүүдтэ мүнгэ оройдоо һомолоогүй байха юм.

Эдэ бүгэдэһөө гадна, Гусиноозерск хотын барилга урдань баталагдаһан түсэбһөө хазагайруулагдана. Зарим хүнүүд өөһэдөө мэдээд үмсэдөө гэрнүүдые дуратай газартаа бодхожорхино, архитектурна хинамжа оройдоо хэгдэдэггүй.

Гадна городой соведэй гүйсэдхэхэ комитет соёлой барилгада предприятинуудай, эмхи зургаануудай һомолһон мүнгэ зөөриие зүбөөр хэрэглэжэ шададаг үшөөл болоодүй. Үхибүүдэй ясли, саад бариха болоод, элүүрые хамгаалха хэрэг һайжаруулгада ехэ анхарал хандуулагдаха ёһотой гэжэ Министрнүүдэй Совет тэмдэглээ. Гусиноозерскын горсовет хүн зоной һуудал байдал һайжаруулха, автотранспортын хүдэлмэриие хангалта ехэтэй болгохо, һургуулинуудай ба медицинын зургаануудай хүдэлмэри хинаха, олониитын гомдол болон дурадхалнуудта саг соогоо хандаха болон бусад хэмжээ ябуулгануудые түргэдхэхэ талаар уялгалагдаба.

ҮҮСХЭЛЫНЬ ҺАЙШААГДАБА

Ивалгын лесхозой арад зоной хэрэглэлэй эд бараа бүтээдэг цехэй коллектив урдань абаһан социалис уялгаяа хаража үзөөд, шэнэлһэн байна.

Цехэй коллектив продукци бүтээн гаргаха жэлэй даабариие бүхы номенклатураар декабриин 18 болотор дүүргэхэ, 25 мянган түхэригэй хэрэглэлэй эд бараа түсэбһөө гадуур бүтээхэ уялга абаба.

Лесхозой бүхы коллектив Ойн баярай тэмдэгтэ хүртэхын түлөө мүрысэжэ байна.

Республикын Ой модоной ажахын министерство болон профсоюзай обком энэ үүсхэлыень мүн лэ дэмжээд, ондоо лесхозуудай коллективүүдые социалис уялгануудаа дахяад хаража үзэхыень дурадхаһан байна.

П. НИКОЛАЕВ.

ИНТЕРНАЦИОНАЛИСТНУУД ХҮМҮҮЖҮҮЛЭГДЭНЭ

КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдые, СССР-эй байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойдо бэлэдхэл тухай КПСС-эй ЦК-гай тогтоолые бодотоор бэелүүлхэ зорилготойгоор ерээдүйн багшанарые хүмүүжүүлхэдээ арадуудай хоорондохи хани барисаанай, пролетарска интернационализмын үзэл бодолдо горитой анхарал хандуулдаг байнабди.

Энэ талаар Буряадай багшанарай институдай партийна организаци, институдай бүхы кафедрануудай багшанар студентнүүдые марксистско-ленинскэ үзэл бодолтойгоор хүмүүжүүлхын түлөө оролдоно.

Залуу үетэниие совет үзэл сурталаар, Эхэ орондоо хизааргүй дуратайгаар хүмүүжүүлхын тула тэдэнэй сүлөө сагые хэрэглэжэ шадаха шухала. В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойтой дашарамдуулан, КПСС-эй XXIV съездые, СССР-эй байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойе угтуулан интернациональна хүмүүжүүлгын хүдэлмэри улам үргэн дэлисэтэйгээр ябуулагдаһан байна. Институдай бүхы группануудта политчасууд үнгэргэгдэдэг болонхой. Эдэ политинформацинүүдай тематика факультедүүдэй партбюро дээрэ баталагдадаг. Энэ тематикань гол түлэб эб найрамдалай, демократи ба социализмын түлөө тэмсэлэй, коммунизмын үзэл сурталай түлөө эдэбхитэй тэмсэлшэдые хүмүүжүүлхэ асуудалнуудта зорюулагдаһан байдаг.

Манай институдай студентнүүд ниитын эрдэм ухаанай предмедүүдээр үнгэргэгдэдэг институдай, городской, союзна научно-практическа конференцинүүдтэ һүүлэй жэлнүүдтэ эдэбхитэйгээр хабаададаг болоо. Жэшээлхэдэ, СССР-эй байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойдо зорюулагдаһан студентнүүдэй конференци дээрэ 220 гаран студент элидхэл хэһэн байна. Арадуудай хани барисаан, пролетарска интернационализм тухай асуудал эдэ конференцинүүд дээрэ гол һуури эзэлээ. «Интернациональна хүмүүжүүлгээр һургуулинуудай ябуулдаг дүй дүршэлһөө», «Студентнүүдэй уласхоорондын холбоон», «Н. К. Крупская үхибүүдэй интернациональна хүмүүжүүлгэ тухай», «Совет патриотизм ба социалис интернационализмын мэдэрэлээр һурагшадые хүмүүжүүлхэ тухай» болон бусадшье элидхэлнүүд жюриин гэшүүдэй, хүн зоной талаһаа үндэр сэгнэлтэдэ хүртөө.

Бүхэсоюзна ленинскэ зачет студентнүүдэй эдэбхи үүсхэл дээшэлүүлхэ хэрэгтэ ехээр нүлөөлөө. Комсомолой организацинууд ленинскэ зачёдто бэлдэхэ үедөө хото, хүдөөгэй ажалшадай дунда хүдэлмэри үргэнөөр ябуулаа. Тэрэшэлэн залуу лекторэй һургуулида һурагшад үнгэрэгшэ һуралсалай жэлдэ 200 гаран лекци хүн зоной урда уншаа, харин 345-дахи группын студентнүүд Улаан-Үдын аймагай Кировэй нэрэмжэтэ колхоздо ошожо, олон лекци уншаһан, концертнүүдые харуулһан байна.

Хилын саагуур, хари оронуудаар аяншалагшадай хөөрөөн хододоо һонирхол үүсхэдэг. Дани ошожо ерэһэн Н. В. Языкова, Франци — К. Д. Алексеева, Л. А. Панзырева, Англи аяншалһан В. О. Жеребцова болон бусадай лекцинүүдтэ студентнүүд олоороо суглардаг һэн. Социалис мүрысөөндэ илажа, Москва, Братск, Ангарск хотонуудаар аяншалһан студентнүүд мүн лэ һонирхолтой уулзалгануудые институт соогоо үнгэргэдэг.

Институдай багшанар болон студентнүүдэй шэмэглэн гоёоһон ленинскэ зал соо хүмүүжүүлгын хүдэлмэри һайнаар ябуулагдадаг. Гол түлэб нэгэдэхи курсын студентнүүд энэ зал соо ерэжэ, В. И. Ленинэй ажабайдал ба ажал ябуулгатай гүнзэгыгөөр танилсадаг, капиталис оронуудай революционернүүд ба хүдэлмэришэн ангиин ород революционернүүдтэ хүргэһэн туһаламжа тухай багшанар хөөрэжэ үгэдэг.

Студентнүүд тематическа клубуудта сүлөө сагайнгаа ехэнхи хубиие гаргашална. Түүхын, хэлэ бэшэгэй факультедэй литераторнууд «ИДИС» гэжэ клубта нэгэдүүлэгдэнэ, буряадай отделени — «Уянга», түүхын — «Орфей», хари хэлэнүүдэй факультедтэ — КИД (интернациональна хани барисаанай клуб) гэжэ клубууд эмхидхэгдэнхэй. Манай институдай олон үндэһэ яһатанай студентнүүд эдэ клубуудай хүдэлмэридэ хабаададаг.

«КИД» гэжэ клуб интернациональна хүмүүжүүлгэ үнгэргэхэ талаар яһала урагшатайгаар ажалаа ябуулна. Студентнэртэй һаналаа нэгэдэлгын уласхоорондын үдэртэ зорюулагдаһан үдэшэнь телевиденеэр дамжуулагдаа һэн. Тус клубайхид хилын саанахи В. И. Ленинэй музейнүүдтэй бэшэлсэдэг байһаниинь һайшаалтай. Тэдэнэр В. И. Ленин тухай тон һонин материалнуудтай бэшэгүүдые Финляндиһаа, Румыниһаа абаһан, харин Москвадахи ГДР-эй посольство Ленин тухай 150 ном эльгээһэн байна.

«Уянга» гэжэ клуб студентнүүдэй дунда һонирхолтой хүдэлмэри ябуулна. Клубай правлениин үүсхэлээр студентнүүд уран зохёолшод ба композиторнуудтай уулзалга эмхидхэдэг.

«Байгалай долгинууд» гэжэ ансамбль «Уянга» гэжэ клубай бүридэлдэ ородог юм. «Байгалай долгинуудай» артистнууд районно ба городской хаpалгануудта хабаадаһан, Зэдын хонишодто, Захааминай нүүрһэшэдтэ, манай хүршэнэр — Шэтын ба Эрхүүгэй областьнуудай ажалшадта айлшалжа, бэлиг шадабаряа харуулһан байха. Тус ансамбль 1972 ондо Хабаровск хотодо болоһон уран һайханай коллективүүдэй зональна конкурсдо шалгаржа, хатар нааданиинь «Орбита» системээр дамжуулагдаа һэн. Гэхэтэй хамта «Байгалай долгинуудай» коллектив 1971 ондо МНР-тэ ошожо, концертнүүдые харуулһан байна. Буряад национальна номернуудтай хамта СССР оронoй бусад үндэһэ яһатанай хатар ба дуунууд энэ ансамблиин программада оруулагданхай.

Коммунис ба интернациональна хүмүүжүүлгэдэ ажал ехэ удха шанартай. Студентнүүднай пионерскэ ба педагогическа практика гарахаһаа гадна барилгын отрядуудта оролсодог, хүдөө ажахын хүдэлмэридэ хабаададаг. Жэл бүри манай институдай 400 студент барилгын отрядуудта, 500 студент таряа хуряалгада ябалсадаг юм. Тэдэнэр ажал хүдэлмэри дээрэ бэрхэшээлнүүдтэй дайралдаашье һаа, улам эмхитэй, улам эбтэй эетэй болоожо ерэдэг.

Манай институт Монголой багшанарай институдтай барилгын отрядуудаа хоёрдохи жэлээ андалдадаг болоо. «Дружба-72» гэжэ нэрлэгдэһэн студентнүүдэй барилгын отряд (ССО) энэ зундаа МНР-тэ ажаллаа. Студентнүүд-барилгашад МНР-эй залуушуултай интернациональна хани барисаагаа улам бэхижүүлжэ ерэнхэй. Монголой институдай студентнүүд манай институдта мүн лэ ерэжэ айлшалһан, ажаллаһан, уулзалгануудые үнгэргэһэн.

1971—1972 онуудта Буряадай түрүүшын эрдэмтэ Доржи Банзаровай түрэһөөр 150 жэлэй, манай институдай 40 жэлэй ойдо бэлэдхэл үргэнөөр ябуулагдаа һэн. Комсомолой бүхы группануудта Доржи Банзаровай ажабайдал ба ажал ябуулга тухай, ородой элитэ эрдэмтэдэй буряад хүбүүндэ үзүүлһэн нүлөө тухай тодоор хэлэгдэһэн байна.

Буряад, ород, еврей, украинец, белорус, татар, якут, поляк үндэһэ яһатанай түлөөлэгшэд манай институдта һуралсана. Бүхы дээрэнь абажа харабал, 18 үндэһэ яһатанай түлөөлэгшэд институдтамнай ажаллана, һурана. Байгша ондо институдай партийна организаци СССР-эй байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойе нэрэтэй түрэтэйгөөр угтахын тула бүхы хүсэеэ элсүүлжэ байна. Энэ талаар олон ондоо һонирхолтой хэмжээ ябуулганууд бэелүүлэгдэхээр хараалагданхай. Нэгэ үгөөр хэлэбэл, институдтамнай интернационалистнууд хүмүүжүүлэгдэнэ.

Д. ОЧИРОВ,
Буряадай гүрэнэй багшанарай институдай парткомой секретарь.

СОВЕДҮҮДЭЙ ХҮДЭЛМЭРИ

ТҮРЭЛ ХОТОЁО ТҮБХИНҮҮЛХЭ

Улаан-Удын Октябрьска районой ...алшадай депутадуудай ...эй гүйсэдкомой үүсхэлээр ... тус районой медицинын ...рилэгшэдэй эдэбхитэдэй ... боложо үнгэрөө. СССР-...н Буряадай АССР-эй байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойн хүн... эмхидхэгдэһэн соёлой хо...ёрэй добтолгодо Октябрьска ...ой медигүүдэй ямараар хаража байһан тухай район... Советүүдэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ И. А. Антакшинова ...л хэһэн байна. Һүүлэй ...үүдтэ эмнэлгын зургаануу... материальна бааза үргэд...хэ, 300 хүнэй аргалуулха ...ица, аптечнэ складууд, ...хникын бааза, республиканска санэпидстанциин бай... болон бусад объект... ашаглалгада оруулаг... Тиихэдэ медицинын эмхи ...нуудай газаагуурхиие бол... түхэлтэй, сэсэрлигтэй бол... талаар ехэхэн хүдэлмэри ...дэ. Энэ жэлэй хабар 300 мо... 1148 һөөгүүд һуулгагдаа. ...дэ 700 дүрбэлжэн метр ...йда ногоон таригдаа. Мүн ...брийн сэсэгүүд һалбарна.

...аата саг дарыдань медицинскэ туһаламжа үзүүлхэ, ме...нскэ эмхи зургаануудай са...рно-гэгээрэлэй хүдэлмэриие ...руулха тушаа хэмжээ ...ганууд эндэхи бухы кол...үүдтэ баталагданхай. Байг... ...ой түрүүшын хахад жэлдэ ...убшэн тахал аргалдаг боль...медигүүд хүн зоной урда ...шэд уншаа, 120 хөөрэл... ...удые үнгэргөө. Үхибүүдэй ...эхи больницын, дүрбэдэхи ...линикын, республиканска ...ицын болон эмнэлгын бусад ...зургаанудай коллективүүд ...сэбэрые сахиха ба элүүр ...е хамгаалха талаар хүн зо...дунда ехэхэн ажал хүдэлмэ... ...гэргэһэн байна.

...шээлэн хэлэбэл, табадахи ...нскэ нэгэдэлэй хүдэлмэ...шэд өөһэдынгөө микроуча...үүдай санитарна байдалые ...шалгаа. Тиихэдээ зарим ...рияти болон эмхи зургаа...й газаагуурхи муухайе ...түргэн сэбэрлэхэ талаар ...э абаһан байна. Һарин ...н фабрикын медицинскэ ...мэрилэгшэд тус фабрикын ...мэрилэгшэдэй ажаллахада таа...хид эрхэ байдал байгуул... байна. Үнгэрһэн жэлдэ тус ...глада ажал хамгаалгада ба ...ын аюулгүйе сахилгада ...мянган түхэриг, тэрэ тоодо ...дые шэнэлэн заһабарилга... 5 мянган түхэриг гаргаша...һан байна.

Улаан Хэрээһэнэй ба хахад һарын бүлгэмэй эдэбхитэд мяха-консервын комбинадай, нарин сэмбын, нооһо сэбэрлэлгын фабрикануудай медицинскэ хүдэлмэрилэгшэдтэ ехэхэн туһаламжа үзүүлнэ. Гэхэ зуура, асфальтобетонно заводой, мелькомбинадай, Серовой нэрэмжэтэ мебельнэ фабрикын медпунктнуудай хүдэлмэридэ горитой дутагдалнууд бии. Мүн гэр барилгын комбинадай эмнэлгын пункт нимэрхүү байдалтай. Тус комбинадай цехүүдтэ агаар сэбэрлэхэ түхеэрэлгэ тодхогдоогүй. Мүн бусадшье дутагдалнууд олон. Гэр барилгын комбинадай захиргаан профсоюзайнь комитет, медицинскэ хүдэлмэрилэгшэд предприятиингаа хүдэлмэришэдэй, ажалай эрхэ байдалые һайжаруулха талаар бодото хэмжээ абаха бэзэ гэжэ хүлеэгдэнэ. Тэрэшэлэн «Буржелезобетон» үйлэдбэриин нэгэдэлэй нэгэдэхи филиалда ажаллахада таатай эрхэ байдал мүн лэ хангагданагүй. Тиихэдэ ниитын эдеэ хоолой, худалдаа наймаанай ба коммунально-ажаһуудалай предприятинууд хүн зониие муугаар хангана. Эдэ объектнүүдэй ариг сэбэрые сахиха хэрэг һулаар ябуулагдана. Гэхэтэй хамта санитарна бюллетень саг болзор соогоо гаргагданагүй гэжэ медицинын эдэбхитэдэй зүблөөн дээрэ тэмдэглэгдээ.

Тус зүблөөн дээрэ республиканска больницын ахамад врач В. Д. Васюткин, үхибүүдэй нэгэдэхи поликлиникые даагша В. Е. Черецкая, городской санэпидстанциин врач нүхэр Г. Д. Козинчева болон бусад үгэ хэлээ.

Соёлой хоёр жэлэй добтолгоор хараалагдаһан хэмжээ ябуулгануудые амжалтатайгаар бэелүүлхын тула дунда зиндаагай медицинскэ хүдэлмэрилэгшэдые эдэбхитэйгээр хабаадуулха хэрэгтэй. Тэдэнэр түрэл городоо болбосон түхэлтэй, сэсэрлигтэй болгохо талаар КПСС-эй горкомтой, гүйсэдкомтой, Улаан Хэрээһэнэй ба хахад һарын бүлгэмтэй, санитарна гэгээрэлэй байшантай нягта холбоотой байха ёһотой.

Эдэбхитэдэй зүблөөндэ хабаадагшад республикынгаа бухы медицинскэ хүдэлмэрилэгшэдые соёлой хоёр жэлэй добтолгодо эдэбхитэйгээр хабаадалсахыень уряалһан байна.

Э. ЕЛИСЕЕВА,
санитарна гэгээрэлэй республиканска байшангай хүдэлмэрилэгшэ.

Улаан-Удын Октябрьска районой Ключевская үйлсөөр оршодог эдеэ хоолой 57-дохи магазин шэнэ гэртэ оробо.

— Хуушан гэрнай бага болоһоор үнинэй һэн. Лесозаводой тосхоноймнай хүн зонһоо гадна, 18-дахи кварталайхид эдеэ хоол абахаяа ерэдэг байгаа. Магазиндамнай нээгдэхэһээнь эхилээд лэ, хаагдатарынь оошор таһардаггүй бэлэй, — гэжэ Евдокия Ефимовна Казазаева хөөрэбэ.

Тэрэ арба нэгэн жэлэй урда 57-дохи шэнэ магазинай нээгдэхэдэ даагшаар хүдэлжэ эхилһэн. Энэ саг соо коллективынь жэлэйнгээ түсэб ходо дүүргэжэ ябаа.

— Хүндэ юумэ шэрэхэ, үргэхэ түхеэрэлгэнүүдшьегүй һэмди даа. Эдеэ хоол энэ тэрэ, дүтэ хүрэһэн лэ тагууд дээгүүр табигдадаг, хангалтагүйшэгоор хадагалагдадаг, гутахаяашье һанадаг һэн, —гэжэ тэрэ хөөрөөгөө үргэлжэлүүлбэ. — Магазинаймнай хуушан гэр задалагдаха гэнэл даа. Мүнөө, юрэдөө, һанагдаагүй түргөөр барилга хэгдэдэг болошоо. 18-дахи кварталда шэнэ байрада ороод, эгээл баярлажа түлэг байтарни, энэ магазимнай зөөбэ...

Тэрэнэй баярые ойлгохоор даа. Шэнэ гэрэй нэгэдэхи дабхарта шэл, түмэр, модон гурбаар баригдаһан магазинда наймаалагшад ороһоор һара болоо. Эндэхи түхеэрэлгэнүүд худалдаа наймаанай техникын һүүлэй туйлалтануудые хэрэглэн тодхогдоһон.

Хүсэтэй холодильнигууд сагаан эдеэ, мяханай зүйлнүүд ба гутахадаа болохо элдэб консервэ,

Таниие ямараар ханганаб?

сок болон бусад эдеэ хоолые үдэр, һүнигүй һэрюусүүлнэ. Иимэ холодильнигууд магазин сооһоо гадна, тэрэнэй складтань тодхогдонхой. Эндэнь тусгаар тагууд дээрэ эдеэ хоол элеэр табигданхай, хүндэ юумэ үргэхэ түхеэрэлгэтэй тэргэ дээрэ тэрэниие ашахада хүсэ шадал оройдоо хэрэггүй байна. Энээнһээ гадна, магазин наймаалагшадгүйгөөр хүдэлнэ. Һайн талаяа үнинэй харуулһан тус дүршэл мүнөөшье зондо һайшаагдаа — 57-дохи магазинда оошор оройдоо байдаггүй. Саахар, крупа, таһалһан талхан болоод лэ шэгнэжэ худалдаха продуктнууд уридшалан туулмагуудта хэгдэнхэй байна. Тэдэнэй нөөсые саг үргэлжэ нэмэжэ байха уялгатайгаар тусхай табигдаһан хүнүүд склад соогоо тэдэнээ бэлдээд, магазиндаа оруулна.

57-дохи магазинда хамта дээрээ 15 хүн хүдэлнэ. Баймгаа тэдэнэй тоо 23 болохо.

— Үдэр соо хэды хүниие ханғаһанаа тоолохо гээшэ бэрхэтэй ааб даа. Зүгөөр тухайлжа болоно. Эдеэ хоолой хоёр магазинтай энэ 18-дахи кварталдамнай 13 мянган хүн зон ажаһуудаг, — гэжэ түрүү хүдэлмэрилэгшэ Людмила Гуляева хөөрэлдөөндэ оролсобо.—Олон зон ябадаг, теэд эсэһэнээ мэдэдэггүйбди. Юундэб гэхэдэ, магазинаймнай хамаг түхеэрэлгэнүүд хүдэлхэдэ хүнгөөр, зохидоор хэгдэһэн. Урдань, хуушан магазиндаа байхадаа үдэрэй эсэстэ нюргаа тэниилгэжэ шадахаа болишоод бусагша бэлэйбди.

БАЯРТАЙ ТОЛЛОЛГО

РЕПОРТАЖ

Энэ тон зүб. Мүнөөнэй шэнэ магазинууд ганса худалдан абагшадай амарые хаража баригданагүй, харин хүдэлхэ хүнүүдэйнгээ ажалые хүнгэдхэхөөр бүтээгдэнэ. Тэрэ ууралаар дулаасуулагдана, тусгаар һандалинуудаар, юумэ зөөхэ тэргэнүүдээр, ашаа үргэхэ хэрэгсэлнүүдээр хангагданхай. Үдэр шэнгеэр гэрэлтүүлдэг лаампанууд яларна. Ажалладаг зон дун сагаан халаадуулые үмдэнхэй. Һайн санузел байна, халуун ба хүйтэн уһан оруулагданхай, мылэ полотенцинүүд бэлэн. Ариг сэбэрэй талаар дээдэ хэмжээнэй гуримтай.

Тус магазинайхид август һарада 56 мянган түхэригэй наймаа хэхэ аад, тэрэнээ 20 үдэр соо дүүргээ. Һара бүри иигэжэ үлүүлээд байгаа һаа, тэдэ 1972 онойнгоо жэлэй түсэбые декабриин эхеэр бэелүүлхэ байна.

— Магазинайнгаа арга боломжо, өөһэдынгөө шадал багсаажа, дээшэлүүлэгдэһэн уялгануудые абажа байнабди. Жэлэй хоёрдохи хахадта урдынхиһаа ехэ, шэнэ түсэбөөр хүдэлхэбди,—гэжэ нүхэр Казазаева хөөрэлдөөнэйнгөө эсэстэ хэлээ һэн.—Олонхимнай залуушуул, саг үргэлжэ мэргэжэлээ дээшэлүүлдэг. Зорилгодоо хүрэжэ ядахагүй байхабди!

Д. ЭРДЫНЕЕВ.

Шэнэ нээгдэһэн магазин соо.

ЗҮРХЭНЭЙНГӨӨ УРЯАГААР

— Та юундэ хожомдообта ?— гээд, шахтернуудай профилакториин ахамад врач Тамара Павловна Шорникова үбшэнтэндөө хандана. Үбшэн хүн хэлэхэ юумэеэ оложо ядана хэбэртэй.

— Таниие ехэ хүлеэгээбди — гээд врач саашалба.

Хүнэй бэеын элүүр гээшэ юунһээшье үнэтэй. Тиимэһээ врач бүхэн энэниие ойлгон хүдэлдэг.

Тамара Павловна дайн сэрэгэй зогсоһоной хойто жэлынь Эрхүүгэй медицинскэ институт дүүргэжэ, Гусиноозерск хотын шахтернуудай профилакторидо хүдэлхэеэ ерээ һэн. Хэдэн жэлэй туршада шүдэнэй врачаар хүдэлөө. Һүүлдэнь тус профилакториин ахамад врачаар томилогдоо һэн. Тамара Павловна хорёод гаран жэлэй туршада эндэ хүдэлнэ.

Тус профилакториин коллектив В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойн хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ хабаадалсажа, «Востсибуголь» комбинадай профилакторинуудай дунда эрхимлэжэ, вымпелдэ хүртэһэн байна. Эндэ мүнөөнэй медицинскэ түхеэрэлгэнүүд тодхогдонхой. Тиихэдэ ойрын сагта Холбоолжоной шулуун нүүрһэнэй уурхайда, мүн Нилова-Пустыньдэ энэ профилакториин филиал нээгдэхэ юм.

Тамара Павловна амаралтада гарахадаашье, холын хото городуудаар ябахадаа профилакторидоо хэрэгтэй препарат болон медикаментнүүдые оложо асардаг. Үгышье һаа, Москва, Ленинград руу захидаг байна. Тэрэ сугтаа хүдэлдэг нүхэдэйнгөө дунда хүндэтэй болоһоор үнинэй. Мүн үбшэн хүнүүдшье ехээр хүндэлдэг. Т. П. Шорниковагай гараар хэды олон хүнүүд аргалуулжа хүл дээрээ бодоо гээшэб. Гомдолой дэбтэр нээжэ харахадамнай Тамара Павловнада хандажа хэлэгдэһэн гансал һайн һайхан үгэнүүд бэшээтэй байгаа. Тамара Павловна Шорникова залуу мэргэжэлтэдтэй ажалайнгаа дүй дүршэлөөр хубаалдадаг.

Врачнарай, багшанарай, һургуулиин наһа гүйсөөгүй үхибүүдэй эмхи зургаануудай хүмүүжүүлэгшэдэй салин хүлһые дээшэлүүлхэ тухай КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Советэй, ВЦСПС-эй гаргаһан тогтоолтой Гусиноозерск хотын шахтёрнуудай профилакториин хүдэлмэрилэгшэд танилсаад байхадаа, ехээр баярлаһан байна. Тэдэнэр партя, правительствынгаа энэ ехэ халуун анхаралые харюулхын тула хүн зоной элүүрые хамгаалгада бүри абьяас ехэтэйгээр хүдэлхэ гэжэ шиидээ.

И. МАЛЬЦЕВ.

Редакцида ерэһэн рассказуудай шэнжэлэл

Толилогдоогүй... ЮУНДЭ?

Рассказ бэшэхэдэ ямаршьегүй хүнгэн, ядахаар юумэн үгы гэжэ зарим эхилэн бэшэгшэд бодомжогүйхэнөөр һанадаг ха. Хэнэйшье мэдэһээр, рассказ гээшэмнай тиимэ хүнгэн жанр бэшэ ха юм. Хэмжээгээр багашагшье һаа, ехэ юумэн тухай хэлэгдэдэг гээшэ. Жэнхэни гоё буряад үгэнүүдээ тон зүбөөр хэрэглэжэ, мэдүүлэл бүхэнөө уран хурсаар, өөрын өнсо маягтайгаар зохёожо шадахаһаа гадна, рассказайнгаа гол түлэб удхые ёһо гурим соохононь аятайханаар таараддуулха, тиигээд үлхөө барисаань, гол байгуулалтыень урлан зохёохо хэрэгтэй.

Һүүлэй үедэ манай редакцида ерэһэн рассказуудтай танилсахада, олонхи авторнууд рассказай жанр оройдоо мэдэхэгүй гү, али шүүд халта тухайлдаг байна.

Жэшээнь, «...Август һарын заншалта багшанарай суглаанда, үгышье һаа зунай ута амаралтын үедэ, металлургиин инженер ехэ хүбүүнэйдээ ошодог һэн»,—гэжэ Санжи Табдаев «Хүдөөгэй багша» гэһэн рассказ соогоо бэшэнэ. Энэ мэдүүлэл, сэхыень хэлэхэдэ, мэдүүлэл болоодүй, авторай юун тухай хэлэһые ойлгохын аргагүй. Тухайлхада, эжынь инженерээр хүдэлдэг хүбүүндээ ошоо юм ха. «Металлургиин инженер ехэ хүбүүнэйдээ» гэжэ бэшэхэдэ тааранагүй, үгын удха шанар алдагдаа, һуурияа олоодүй гээшэ.

Тус рассказ зохёол болоодүй. Рассказ зохёохо ёһо гурим автор оройдоо мэдэнэгүй. Дурдагдаагүй, хэлэгдээгүй юумэн гэжэ үгы, булта худхаршоо. «...Тиин багшын ажалынь олдогдоһон алдуунуудһаа боложо, сэгнэгдэхэл гэжэ бодоо хаш» гэжэ бэшэһэниинь бүришье өөдэгүй. Одоо модохи муу мэдүүлэл энэ гээшэ. Тушаалдаһан газартаа запятой табижархина. Буряад хэлэнэй дүрим огто мэдэнэгүй гэхэ гү, али мэдүүлэл бүхэнэй гол түлэб удхые хазагайруулна.

Рассказ саашадаа хайшан гэжэ хүгжэнэб?

Закаменск хото ошоһон гол герой (багша) концерт хаража, дуушан болоһон шабиингаа хонгёо гоёор дуулахые шагнажа бахархана. Энэнь энэшье гэлэй. Теэд РСФСР-эй габьяата артистка Чимита Шанюшкина, дуушан Гуржап Эрдынеев гэгшэд С. Табдаевай рассказда юундэ оролсохо болоо юм. Одоо ойлгохын аргагүй. Минии һанахада, үнэн болоһон ушар, зураглал, рассказ бэшэһэнээ гэхэ, гү, али тэдэнэй илгаае автор тухайлнагүй ха. Тиигээдшье багшын образ оройдоо гараагүй,миин лэ баярлаад дүүрэшэнэ.

Морёо ухүүлһэн баян тухай, мүн тэдэнэйдэ хүлһөөр хүдэлдэг Аюша тухай Ц. Цыдыпов Баргажанһаа бэшэнэ. Энэнь рассказ үшөө болоодүй. Юундэ? Нэгэдэхеэр, гол удхань алдагдахаа һанаа. Хоёрдохёор, баяниие һайшааһыень гү, али муушалһыень мэдэхын аргагүй. Уран найруулгын талаар дэншье бирагүй, мэдүүлэлнүүдынь хайша хэрэгээр зохёогдонхой. Бүри урдань иимэрхүү ушар байжашье болоо юм бэзэ. Теэд заабол энээн тухай бэшэхэ гэжэ гү? Мүнөө сагай ажабайдал бүришье һонирхолтой ха юм. Ёһотой зохёол бэшэхэ гээ һаа, темэ захагүй олон шуу. Тиихэдэ Ц. Цыдыпов юун тухай, хайшан гэжэ бэшэхэеэ мэдэнэгүй.

«...Теэд Цэдэн үхэһэн морёо үбшүүлээ. Тарган гэжэ дүрбэн хурьга арьбантай, тиимэ мяха хүлһэншэдтэ эдюулхэдэ нохойдо үгэһэнһөө доошоо...» Авторай бэшэһые хубилгангүй дурдабабди. Энэ мэдүүлэлээр тухайлхада, автор буряад хэлэнэй дүрим огто мэдэнэгүй. Хөөрэлдэдэг янзаараа бэшэжэрхёо. Литературна хэлэн яряанай хэлэнһээ тад ондоо юм шуу. «Хурьган бэшэ, харин хурган юм бэзэ. «Үбшүүлээ, үгэһэнһөө доошоо» гэхэ мэтын «булуудхануud» мэдүүлэл бүхэндэнь олоор дайралдана.

Яруунаһаа Д. Ширабон хоёр зураглал эльгээгээ, Үнэн болоһон ушарнуудые зураглан харуулаашье һаа, уншагшадай һонирхомо, үнэншэмэ ушар тухай хэлэхэдэ бүришье удхатай байха һэн.

Владимир Халхуев (Түнхэн) манай редакцида онтохонуудые үнинэй эльгээдэг, эрхим һайнуудынь газетэдэ толилогдожо байдаг. Зүгөөр онтохон гээшэмнай арад зоной зохёоһон, үеһөө үедэ дамжажа ерэһэн бүтээл ха юм. Тиимэһээ энэниие хубилгангүй, уран хурсаар найруулан бэшэхэ бүришье харюусалгатай, хүндэтэй юм бэзэ. Энэ талаар В. Халхуев һайшаалтай юумэ хэнэ. Теэд заримдаа үнэншэхын аргагүй, һанаанһаа абажа зохёогдоһон онтохонуудые эльгээнэ. Жэшээнь, «Бабана ноён» гэжэ онтохониинь эгээл тиимэ байшоо. Буряадай мэдээжэ поэт Б. Абидуевай «Тэхэ бабанын түүхые» һануулна. Энэниие нүхэр Халхуев хараадаа абажа, уншагшадай үнэншэмэ, одоо уран хурсаар найруулагдаһан онтохонуудые эльгээхэ бэзэ гэжэ найдагдана.

«Алтан гар, мүнгэн һүхэ» гэжэ рассказ соогоо Г. Жербаев (Эрхүүгэй областиин Алайрай аймаг) удаан жаргал үндэр наһа эдлэжэ ябаһан модошо дархан Е. К. Дмитриев тухай бэшэнэ. Уран найруулгын, гол удхын талаар энэнь зохёол болоогүй, миин энэ тэрые дурдаад лэ дүүрэшэнэ. «Мүнгэн һүхэ »гэхэдэ таарахагүй байна.

«Эхэмни! Залуу наһанайш тэрэ эдир үе харанхы мунхаг сагай шэрүүн үһөөтэ зүрилдөөн соогуур үнгэрэн бшоо бэлэйл. Хубисхалай дүлөөр соробхилһон тэрэ жэлые дайнай шэрүүн сагые удаа дараалан һанахадаа, шарайшни бодолдо абтан гунигтана»... гэжэ Н. Дагбаева (Хэжэнгэ) «Эхэ тухай уянга» соогоо бэшэнэ.

Иигэжэ бэшэхэдэнь гайханагүйбди. Хэрбээ ёһотоор уянгатуулжа, онсо өөрын маягтайгаар, гүн удха шэнжэ оруулжа байгаад зохёогоо һаань, энэ уянгань зохёол болохо һэн. Эхэ тухай бүхы зохёолшод бэшэһэн, эрхим зохёолнуудаа зорюулһан байха. Тиихэдэ манай буряад зохёолшодшье уянгануудые бэшэһэн. Хүнэй шарай хайшан гэжэ «бодолдо абтан гунигтаха» болоо юм? Үндэһэн буряад хэлэндээ хайша хэрэгээр хандаһанай гү, али үгынгөө удха ойлгогдоогүй хойшолон имэл ха юм.

Редакцида ороһон бүхы рассказуудай авторнууд буряад хэлэнэй дүрим мэдэнэгүй, тиимэһээ мэдүүлэлээ гажа буруугаар зохёоно. Тон иимэ ажаглалта, Б. Гармажапов (Шэтын область), Н. Батуева (Захаамин), З. Андыкова (Түнхэн), Э. Дугаров (Хори) болон бусадта эрид сэхэ хабаатай

М. ОСОДОЕВ.

НЬЮ-ЙОРК

ИНДОХИТАДТАХИ БАЙЛДААНУУД

ТАСС

Августын 24-дэ Түбэй хада ...бэлиг газартахи сэрэгэй Контум аэродромые Арадай сүлөөлгын зэбсэгтэ хүсэнүүд артиллереэр буудаба. Сайгон сэрэгэй округой штабай байдаг сэрэгэй Лайкхе баазые патриодууд хоёр неделиин турша соо буудажа байнхай. Сайгонһоо урдуур Меконг мүрэнэй адагтахи элдэб районуудта боложо байһан байлдаанууд тухай Урда Вьетнамай ниислэл хотоһоо эльгээгдэһэн телеграммануудай дотор мэдээсэгдэнэ.

Сүлөөлэгдэһэн провинциин түб — Куангчи хотые ээлэн абахын түлөө шанга байлдаанууд боложо үргэлжэлһөөр. Августын 23-най һүни американ агаарай-сэрэгай хүсэнүүдэй хүндэ «В-52» түхэлэй бомбардировщигууд Куангчи провинцида 14 добтолго хэжэ, 1.250 тонно бомбо хаяа. Тиигээшье һаа, хото руу нэбтэрэн орохо гэһэн сайгон частьнуудай һэдэлгэнүүд буруу һүрэһэн байна.

ХАНОЙ. (ТАСС). Сэрэгэй хойто секторто эшээлһэн сайгон сэрэгүүдтэ Урда Вьетнамай сүлөөлэлгын хүсэнүүд шанга сохилто хэжэ, гээлтэ хоролтодо оруулна. АПО агентствын мэдээжүүлһанай ёһоор, августын 21—22-то Куангчи провинциие хамгаалагшад дайсанай 700 тухай солдадые хүлһөөнь бусгаһан, 8 ехэ буу һандааһан байгаа. «Фантом» түхэлэй 5 самолёдые Арадай сүлөөлэлгын зэбсэгтэ хүсэнүүдэй зенитчигүүд буудажа унагааба. Августын 19-һөө 21 хүрэтэр Кюэшон голдо болоһон байлдаануудай үедэ дахуулнуудай арминн 400 солдат хүлһөө буулгаһан, шархатуулагдаһан, плендэ абтаһан байха юм.

ХАНОЙ. (ТАСС). Августын 6-һаа 8 болотор Пномпеньһээ зүйгуур 80 километртэ байдаг Кампонгтям хото шадар болоһон байлдаануудай үедэ Камбоджын сүлөөлэлгын хүсэнүүд Пномпениин армиин 600 гаран солдат, офицерые хүлһөөнь бусгаһан байна гэжэ Кхмерско информационнно агентство мэдээсэнэ.

МАЙАМИ-БИЧ

РЕСПУБЛИКАНСКА ПАРТИИН СЪЕЗД ДҮҮРЭБЭ

Р. НИКСОН ҮГЭ ХЭЛЭЭ

ТАСС

Республиканска партиин гурбан үдэр соо үргэлжэлһэн национальна съезд эндэ хүдэлмэреэ дүүргэбэ. Съезд һунгалтын урда тээ партиин бэелүүлхэ программа баталан абаа, шэнэ болзорто президентын тушаалда дэбжүүлэгдэһэн Р. Никсонэй кандидатурые, вице-президентын тушаалда дэбжүүлэгдэһэн С. Агнюгай кандидатурые һайшаагаа.

Р. Никсон съездын түгэсхэлэй заседани дээрэ заншалта үгэ хэлэхэдээ, ноябрьда болохо һунгалтада президентын тушаалда республиканска партиһаа кандидат байхые зүбшөөбэ. Гадаадын политическэ асуудалнуудта тэрэ гол анхаралаа хандуулаа. Совет-американ хэлсээнүүд эб найрамдалай хэрэгтэ горитой туһа нэмэри хэнэ гэжэ тэрэ тэмдэглэһэн байна. Советскэ Союз, Холбоото Штадууд ядерна зэбсэг бүтээн гаргалгые хороолгодо түрүүшын алхам хээ, энээнэй ашаар эб найрамдал хангаха эрхэ байдал байгуулагдаа гэжэ президент мэдүүлбэ.

США-гай «дэлхэй дээрэ эгээн хүсэн түгэс гүрэн» байха ёһотой гэжэ мэдүүлээд, Холбоото Штадуудай сэрэгэй бюджедые хороохогүй байһан тухайгаа дурдаба. «США-гай аша туһада дэлхэй дээрэхи эбсэлгэтэ оронуудаа зонхилхо харюусалгые даажа абахаар Америкэ арга хабатай, хүсэтэй байха. ёһотой» гэжэ тэрэ хэлэбэ.

«Вьетнам хадаа гадаадын политикын талаар хүн зоной һанааеаь зобооһон асуудал болоно» гэжэ президент тэмдэглээ. Хэлсээнүүдые хэжэ, Вьетнамдахи асуудалые гуримшуулхые американ правительство оролдолго гаргана гэжэ Р. Никсон баталхадаа, байгша оной майн 8-да американ правительствын табиһан дурадхалые дахинаа дабтаһан байгаа. Сайгондохи мүнөөнэй гурим журам засаг бариха ёһотой гэжэ Холбоото Штадууд энэ дурадхал дотороо зааһан юм.

ТЕЛЕФОН • ТЕЛЕГРАФ • РАДИО
ХИЛЫН ГААНАҺАА

НЬЮ-ЙОРК

ЭЭЗЭРХЭГ ТҮРИМХЭЙ ЯБУУЛГЫЕНЬ БОЛЮУЛХА

ТАСС

Вьетнамда США-гай үйлэдэжэ байһан ээзэрхэг түримхэй ябуулгые буруушааһан олон зоной хабаадалгатай митинг Нью-Йоркын түбэй талмай дээрэ—Таймс-сквертэ болобо. Зүүн-Урда Азида США-гай правительствын ябуулжа байгаа хархис хэрэгые буруушаажа байһан тухайгаа дахинаа мэдүүлхын тула политическэ элдэб бодолтой, элдэб шажан мүргэлтэй хүнүүд, наһажаал зон, залуушуул эндэ суглаһан байна.

«Вьетнамда үйлэдэжэ байһан ээзэрхэг түримхэй ябуулгаяа дары болюужа, Индохитадһаа американ бүхы сэрэгүүдые гаргаха эрилтэ табинабди», —гэжэ наһатай американ эхэнэр, дайнда эсэргүү «Эхэнэрнүүд, эб найрамдалай түлөө тэмсэгты» гэһэн эмхиин түлөөлэгшэ мэдүүлбэ.

ЛОНДОН

ТЭМСЭЛ ҮРГЭЛЖЭЛЬӨӨР

ТАСС

Англиин 42 мянган докерой хэһэн буһалгаанай юрэнхыдөө дүүрээшье һаань ороной олохон портнуудтахи хүдэлмэри хүсэд һэргээгдээгүй байһаар. Тэдэнтэй һаналаа нэгэдэнхэй байһанаа мэдүүлжэ, хэдэн зуугаад докернууд ажаллахаяа арсаа.

Бристолиин догуудай зариман хүдэлнэгүй. Салин хүлһыень дээшэлүүлхэ эрилтэнүүдыень дэмжэжэ, 200 гаран хүдэлмэришэд-крановщигууд буһалгаа соносхоо.

Лондоной портын профсоюзай эдэбхитэд причалнууд ба контейнерэй «Мидленд коулд стор» гэжэ фирмын складуудые хүреэлээд, хэнииешье табинагүй.

ТОБШО МЭДЭЭСЭЛНҮҮД

УЛААН-БААТАР. (ТАСС). Социалис оронуудай гидрометеорологическа албанай хүтэлбэрилэгшэдэй дүрбэдэхи конференци августын 24-дэ эндэ нээгдээ. Болгариин, Венгриин, ГДР-эй, КНДР-эй, Кубын, Монголой, Польшын, Румыниин, СССР-эй, Чехословакиин делегацинууд конференциин хүдэлмэридэ хабаадалсана.

ВАРШАВА. (ТАСС). Дуунай уласхоорондын XII заншалта фестиваль Сопотто нээгдээ.

Дэлхэйн 24 ороной, тэдэнэй дунда Советскэ Союзай дуушад фестивальда хабаадалсана. Иранай, Ливанай, Венесуэлын дуушад Сопотто болодог фестивальда хабаадалсахаяа түрүүшынхеэ ерээ.

Үсэгэлдэр фестиваль дээрэ уласхоорондын үдэр болоһон байна. 24 дуушад, тэдэнэй дунда совет дуушан Лев Лещенко конкурсын концертдэ хабаадалсаба.

ДЖАКАРТА. (ТАСС). Индонезиин ниислэлдэхи выставкын ехэ павильонуудай нэгэн соо нээгдэһэн Совет худалдаа наймаанай выставкэ тухай Джакартын хэблэл үргэнөөр бэшэнэ. Совет гадаадын худалдаа наймаанай 8 нэгэдэл шэнэ станогуудые, механизмуудые, автомашинануудые, үрэмдэхэ түхеэрэлгэнүүдые тэндэ харуулна. Выставкын эхилһэнһээ хойшо үнгэрһэн хоёр үдэрэй турша соо хэдэн мянгаад хүн эндэ орожо хараа. Олон газетэ түрүү бэшэгүүдээ совет выставкэдэ зорюулһан байха юм. Выставкэдэ табигдаһан зүйлнүүд, тодорхойлон хэлэбэл, дизельнэ электрогенераторнууд, үрэмдэлгын түхеэрэлгэнүүд, барилгын оньһон техникэ эрхим һайн шанартай. Тиимэһээ Индонезидэ олоор хэрэглэгдэнэ гэжэ тэдэ тэмдэглэнэ.

БРЮССЕЛЬ. (ТАСС). Машина бүтээлгын «Суперна» гэжэ заводуудай хүдэлмэришэд Лихтервелд, Зедельгем хотонуудта буһалгаа хэжэ үргэлжэлһөөр. Эндэхи захиргаанайхид ажаллаха арга боломжо һайжаруулха, салин хүлһыень дээшэлүүлхэ тухай хүдэлмэришэдэй эрилтэнүүдые дүүргэхэеэ арсана. Профсоюзуудай түлөөлэгшэдэй захиргаанай хоорондо хэгдэһэн хөөрэлдөөн үрэгүйгөөр дүүрээ. Эрилтэнүүдэйнгээ хангагдатар тэмсэлээ үргэлжэлүүлхэ гэжэ хүдэлмэришэд шиидэнхэй.

БАРУУН БЕРЛИН

ДЭЛХЭЙН ХҮГЖЭЛТЫН ШИИДХЭХЫ ХҮСЭН

ТАСС

«Совет Социалис Республикануудай Союз 50 жэлэй урда тээ байгуулагдаа һааб даа, дэлхэйн социалис байгуулалтын тогтоһоор 25 жэл үнгэрбэ. Иимэ байгуулалта тогтожо, хүгжэн бэхижэхэдээ манай үе сагай түүхэтэ дабшалтые нилээд түргэдхэһэн байна,—гэжэ Баруун Берлинэй Социалис нэгэдэл партиин орган — «Ди Вархайт» газетэ тэмдэглэнэ.

«Нэгэ орондо, СССР-тэ, социалис байдалай илалтын туйлагдаагүй һаань, дэлхэйн хоёрдохи дайнда Советскэ Союзай илаагүй һаань, мүнөө хэдэн гүрэнүүдтэ хүгжэн мандажа байгша социалис байгуулалта туйлагдахагүй һэн».

ПАКИСТАН. Карачидахи судоверфь — ороной промышленностиин томо предприяти болоно. Пакистанай худалдаа наймаанай флот орон дотороо бүтээгдэһэн далайда ябахаар суднануудтай болобо. «СССР-тэ бүтээгдэһэн» гэһэн маркатай хэдэн арбаад мүнөөнэй станогууд эндэ тодхогдонхой.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: судоверфиин цех соо.

В. НАКАРЯКОВАЙ фото.
ТАСС-ай фотохронико.

ЭНЭ ХУУДАҺАНДАМНАЙ УНШАГТЫ:

■ Залуу композитор тухай.

■ Шэнэ дуун.

■ Шог ёгто, хадхуу мүрнүүд.

ТОЛИ

Д. ДОРЖИЕВА

С А Г

Үтэр хүтэрэлдэн үдэрнүүд
ябаад,
Он жэлнүүдые нэмээжэл
байна.
Эдир наһанаймни
хүсэлнүүдые баряад,
Эршэ зоригыем һэреэжэл
байна.
«Саг, зогсо! Би хараһуубǃ
Солгёо шинии хүгжэм
шагнаһуубǃ
Ажабайдалайш аялга
шалгаһуубǃ
Арадаа алдаршуулха зориг
гаргаһуубǃ» —
Гэжэ үнэн зүрхэнһөө
хашхарха,
Гэнэн бодол заримдаа түрэнэ.
Зүрхөө шагнаад, зүбөөр
хэлээд,
Зониие баясуулха хүсэл ерэнэ.

Г А З А Р

Газар, ехэ газарǃ
Минии түрэл газарǃ
Хүн бүхэнэй газарǃ
Амитан бүхэнэй газарǃ
Газарǃ Дээрэш хүн
Жаргаха гэжэ түрөөл.
Хүрьһэнэйш эгээл һайниие
Хубаалдан һуухаяа үдөөл.
Үнэнэй хэтэдээ илаха
Үе мүнөө ерэнхэй.
Үгытэй зоной сахиха
Үзэл бодол һэринхэй.
Оп жэлнүүд сууряатан,
Оодоролдон үнгэрнэ.
Муухай һанаатай этэгээдүүд
Мүнөөш болотор мүнхэрнэ.
Дээрэш тэгшэ жаргал үгы.
Дээрэш сэрэг дайн.
Хуурмаг худал үгые
Хуурдан һуугшад—татай,
Зобоһон ядаһан нэгэндэ
Золоо олохонь бэрхэ.
Хүнэй нангин эрхэ
Хүсэлэн абахань хүшэрхэн.
Хүшэршье һаань, тэмсэхэ—
Хүн бүхэнэй үүргэ.
Тэмсэн, тэсэн илаха—
Газарай ганса хуулиǃ

БЭШЭГДЭЭГҮЙ ШҮЛЭГНИ

Болбосорон түрөөгүй үгэнүүд
Бодолыем дүүрэн эзэлнэ.
Сэсэглэн һалбараагүй үгэнүүд
Сэдьхэлыем ходо химэлнэ.
Саарһан дээрэ бэшэгдээгүй
Сагаан һайхан хүсэлнүүд
Мүрнүүд боложо жагсаагүй,
Мэдэрэлэйм нангин тэмдэгүүд.
Сэдьхэлдэм асуудал ашаад,
Сэхэ хэлэхыем хүсэлүүлнэ.
Зүрхэн сөөгуурни лугшаад,
Зүргэ бэдэрэн соёруулна.

ДУУ ЗОХЁОГШО

Жэл бүри хүгжэмэй училищида һурахаяа ерэһэн эдиршүүлтэй танилсангаа, ямар дуунда дуратай юм ааб гэжэ шалгадаг зантайб. Республикымнай аймаг, нютаг бүриһөө суглараһан хүбүүд, басагадай олонхинь «Шамхандаа» гэжэ дуу нэрлэдэг байха юм. Аялгыень, үгыень хэн зохёоһон юм гэжэ булта мэдэдэггүй. Юрэдөө, тэрэ дуунай хүнгөөр хадуугдадаг зохидхон аялга хүнэй дура буляадаг гэжэ барандаа хэлэдэг.

«Шамхандаа» гэжэ дуунай хүгжэмые залуу буряад композитор Сергей Манжигеев зохёоһон. С. Манжигеев республикынгаа үргэн ниитэдэ һайн мэдээжэ болонги. Мэргэжэлтэ дуушадшье, уран һайханай бүлгэмэйхидшье тэрэнэй дуунуудые дуратайгаар гүйсэдхэдэг байха юм. Харин симфоническа концертнүүдтэ шэнхинэдэг, фортепиано дээрэ наадахаар бэшэгдэһэн пьесэнүүдыень хүгжэмэй училищиин, һургуулиин һурагшад гүйсэдхэдэг.

Искусствын замые яажа эхилһэн тухай хөөрэхэдөө, Манжигеев иигэжэ хэлэдэг. Хүгжэмэй училищида һурахадаа, кларнет дээрэ наададаг мэргэжэлтэн болохоор бэеэ бэлдэжэ байгаа юм ха. Нэгэтэ кларнет дээрэ н а а д а-хаар зохёол (пьесэ) найруулаад туршаба ха. Тэрэмни һүрхэй гоёшье юумэ бүтэшэбэ гэжэ автор һанаагүй. Тиигэбэшье нэгэ концертын үедэ тэрэнээ наадажархёо. Мэргэжэлтэ хүгжэмшэд Сергей Манжигеевэй түрүүшын туршалгада һайн сэгнэлтэ үгэһэн юм. Мэдээжэ композитор Б. Ямпилов «Түрэл аялга» гэжэ нэрлэгдэһэн хүгжэмтэ пьесыень шагнаад, залуу хүбүүе магтан урмашуулжа, саашадаа ходо хүгжэм зохёохыень дурадхаба. Тиигэжэ Сергей Манжигеев хүгжэм зохёодог, хатарай аялга найруулдаг болоо һэн.

Хүгжэм зохёохо хэрэгынь улам амжалтатай болоод, 1957 ондо Сергей Манжигеев Свердловско консерваториин композиторско факультедтэ һурахаяа ороо. Тэндэ һуража байхадаа, хүгжэмэй эрдэм шудалан, аялга найруулдаг, арадай дуунуудые суглуулан шэнжэлхэ экспедицида хабаададаг байгаа. Консерваторидо һуралсадаа зохёоһон юумэнүүдһээнь «Буряад хатарынь» һайшаамаар. Тэрэ зохёол хүбшэргэйтэ инструментээр дүрбэн хүнэй гүйсэдхэхөөр найруулагдаһан. Һуралсалаа түгэсхэхэдөө, симфоническа оркестрэй наадахаар «Поэмэ» гэжэ зохёол бэшээ һэн. Тэрээгээрээ С. Манжигеев диплимоо хамгаалаа

Хүгжэмэй дээдэ һургуули дүүргэжэ, түрэл Буряадтаа бусахадаа, хүгжэм найруулха, зохёохо талаар нилээн ехэ юумэ хээ. Зохёохы ажалайнгаа хажуугаар, залуу композитор хүгжэмэй училищида багшалаа.

1964 ондо Сергей Манжигеев СССР-эй Композиторнуудай холбооной гэшүүн болоо һэн. Дүрбэн жэлэй үнгэрхэдэ, С. Манжигеев БурАССР-эй Композиторнуудай холбооной харюусалгата секретариин тушаал даагаа һэн.

Арбан жэлэй туршада нилээн олон үйлэ хэрэгүүд болоо юм ааб даа. Эрхүү хотодо «Поэмынгээ», «Хазаар моритоной хатарай» гүйсэдхэгдэхэдэ, Сергей Манжигеев дирижёрой үүргэ дүүргээ һэн. СССР-эй олон хотонуудаар аяншалһан, республикын аймагуудта үнгэргэгдэдэг искусство болон литературын үдэрнүүдтэ эдэбхитэйгээр хабаададаг. Зүгөөр хүгжэм зохёолго Сергей Манжигеевэй эгээл шухала ажалынь гээшэ ааб даа.

Тэрэ «Поэмэ», «Хазаар моритоной хатар» гэжэ томо зохёолнуудынь Буряад орондоо нилээн мэдээжэ болонхой. Һайндэрэй гү, али симфоническа концертнүүдэй болоходо, Манжигеевэй «Поэмэ» ходо гүйсэдхэгдэдэг. Нэгэ хубиһаа бүридэһэн тэрэ пьесэ хадаа хүгжэмэй «хэлээр» түрэл Буряад ороноо магтаһан, бага зэргэ гунигтайхан, яаралгүйгөөр урдаһан аялгыень шагнахадаа, хизааргүй тала дайда нюдэндэш харагдаха. Яаралгүй урдаһан аялгые гэнтэ эршэтэ маршын хүгжэм һэлгэдэг. Тиигэһээр хүнэй сэдьхэл долгисуулһан скрипкын аялга соностожо, эдир наһан, дуран, һайхан шарай тухай хөөрөөн эхилшэхэ.

Жараад онуудай һүүл багта композитор «Поэмэсэ» шэнэлэн заһажа, «Баатарнуудай дурасхаалда» гэжэ нэрлээ юм. Заһагдаһан зохёолынь оо моогүй, дүүрэһэн удхатай зохёол болоо. Автор тэрэ зохёолоо Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда унаһан забайкалецуудай—нютагайнгаа хүбүүдэй нангин дурасхаалда зорюулаа юм.

С. С. Манжигеев «Һайндэрэй увертюрэ» гэһэн зохёол бэшэжэ, тэрэнээ республикынгаа 50 жэлэй ойдо зорюулхаар шиидэнхэй.

Удаан саг соо балетдэй хүгжэм зохёожо хүдэлөө. Даб дээрээ балетдэнь зохихо либретто үгы. Тиимэһээ тэрэ хүдэлмэриеэ зогсоогоод байна.

Хүгжэмтэ томо зохёол бэшэдэгшье һаа, тэрэнэй хурган дороһоо һайхан дуунууд хүнгөөр мүндэлдэг гэжэ үнгэрһэн жэлнүүд гэршэлнэ, Илангаяа олоороо дуулаха дуу бэшэхэдээ, тэрэ шадамар болонхой. «Шамхандаа», «Улаан-Үдэ» болон бусад дуунуудынь арадай дуунууд болошоо. Энэ хадаа композиторай ажалай эгээл һайн сэгнэлтэ бшуу. Тиихэдэ «Дэлхэй—минии альган дээр» гэһэн дуун үргэн Буряад орон соогоо мүн лэ дэлгэрээ һэн.

С. Манжигеевэй дуунууд хүнэй сэдьхэлые юугээрээ татанаб? Тэрэнэй зохёоһон, найруулһан аялга хүгжэм арадай үндэһэтэй байна бшуу. Түрэл арадайнгаа хүгжэмтэ фольклор һайн мэдэдэг һэн хойноо, хүн бүхэндэ ойлгосотой, хүн бүхэндэ хадуусатай дуунуудые зохёоно ха гэжэ һанагдана. Гадна дуун бүхэнэйнь доторой сохидол хүнэй сэдьхэлдэ таатай. Манжигеевэй ямаршье дуунай аялга доро хатаржа боломоор. Мүн баһа Сергей Манжигеев хүгжэм найруулха талаар һайн бэлэдхэлтэй гээшэ ааб даа. Юрэдөө, тэрэнэй бэшэһэн дуунууд барандаа техническэ талаараа өө мөөгүй байдаг. Композитор аялгыень зохёохоһоо гадна, тэрэнэйнгээ фортепианна хамаг аккомпанементые түгэс тааруулдаг.

Эдэ бүхы шанарнуудһаань Сергей Манжигеевэй дуунуудай амжалта дулдыдана бэзэ. Олон дууниинь республиканска газетэнүүдтэ, согсолборинууд соо гараһан байха. Һаяын жэлнүүдтэ Буряадай номой хэблэл С. Манжигеевэй дуунай суглуулбариие гаргахаар хараалаа. Бэлигтэ композиторай дуунай номой гарабал, хүн зон баяртайгаар угтаха гэжэ һанагдана.

— Дуу зохёонгүй байжа шадахагүйб. Һанаандаа ходол дуунай аялга найруулжа ябадагби. Тархи соогоо дуун тухайл бодожо ябахаш. Таатай зохид үгэ бэдэрхэш даа. Дуунай аялга өөрөө гараад ерэхэ. Тиихэдэнь саарһан дээрэ бэшэжэ үрдихэш. Аялгын бии болоходол, бэшэ юумэниинь бүтэдэг ха юм. —гэжэ композитор яаралгүй хөөрэнэ. — Заримдаа үгын олдохоһоо түрүүн аялга мүндэлшэдэг. «Дэлхэй — минии альган дээр» гэһэн дуунай аялга бии болошоод, үгэ олдожо ядаа. Үгыень мэдээжэ буряад поэт Цырен-Дулма Дондокова аялгадань тааруулан зохёогоо һэн...

Зүб даа. Яһалашье зохид дуун бэшэгдээ. Баяр баясхалангаар халиһан, үлгэн дэлхэйгээ шэнэ нюдөөр шартэн гоёшооһон эдир хүнэй сэдьхэлые харуулһан дуун.

Уладай дунда уянгата дуунуудынь элбэгээр таранги. Габэшье композитор патриотическа шаиартай дуунуудыешье зохёодог. В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойдо зорюулан соносхогдоһон республиканска конкурсдо һүр жабхаланта аялгатай дуу табижа, хоёрдохи шанда хүртөө һэн. «Түрэл нютагаа шэнэдхэн хубилгая» гэһэн дууниинь баһа патриотическа темэдэ бэшэгдээ.

«Байгалай долгинууд», «Байгал» гэһэн ансамбльнуудай хэрэглэхын тула арадай дуунуудые шэнээр найруулдаг. Һүүлэй үедэ фортепиано дээрэ наадахаар хүгжэмтэ пьесэнүүдые бэшэжэ байнхай. Буряад,ород, башкир хатарнуудай удхаар «Хани барисаан» гэһэн сюитэ бэшэжэ дүүргээ.

Ургажа ябаһан залуу композиторай ажалай түсэб ехэ даа. Олон дуушье бэшэхэ түсэбтэй. Удангүй баһа нэгэ шэнэ дууниинь олоной дунда дэлгэрхэ аабза гэжэ хүлеэнэбди.

О. КУНИЦЫН,
хүгжэм шэнжэлэгшэ.

БУРЯАДНИ

Хүгжэмынь Б. Цырендашиевай Үгэнь Г. Дашабыловай
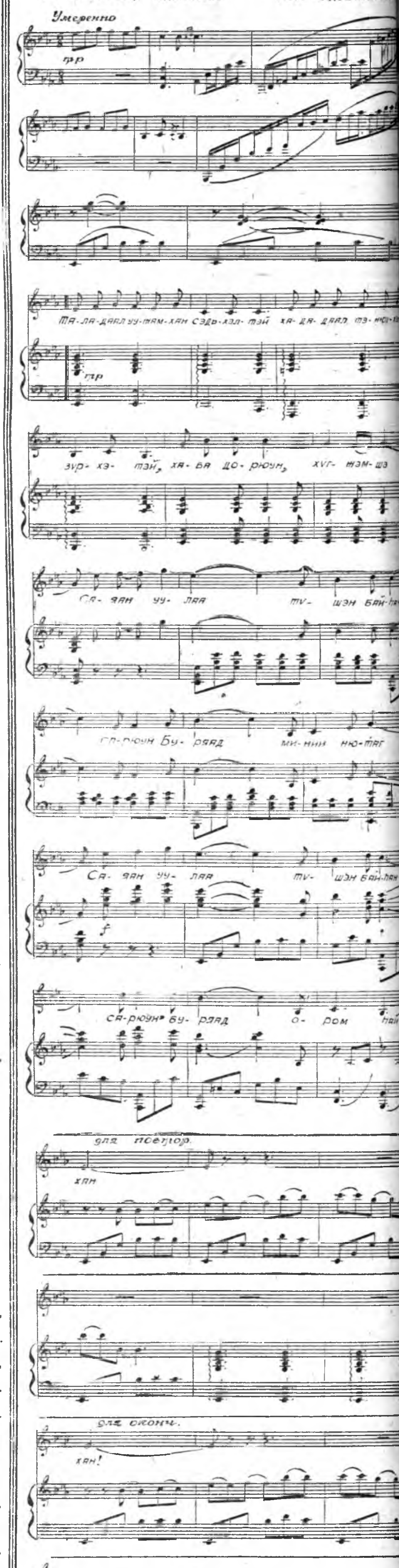
Таладаал уужамхан сэдьхэлтэй,
Хададаал тэнюухэн зүрхэтэй,
Хаба дорюун хүгжэмшэ,
Саяан уулаа түшэн байһан
Сарюун Буряад минии нютагǃ
Саяан уулаа түшэн байһан
Сарюун Буряад ором һайханǃ

Хэтэдээ сэлмэгхэн наратай,
Хэшэгтэй баянхан талатай
Олон сооһоо тодорһон,
Байгал далайн урда байһан
Буряад дулаан минии нютагǃ
Байгал далайн урда байһан
Буряад дулаан ором һайханǃ

Алдартай бүлэдэ жарганхай,
Аласай харгыда дабшанхай,
Алтан тахаар түбэрһэн,
Сибирь дайдын шэмэг,
га...
Сэлгеэ Буряад минии...
Сибирь дайдын шэмэг,
га...
Сэлгеэ Буряад ором...

„ЗАХААМИНАЙ МЭРГЭНЭЙ" УРШАГТА ЯБАДАЛ

Һудамшуу

Бүхэриг бэетэй, дунда зэргын нюргатай, ялагашаһан хурса харасатай хүн Улаан-Үдын нэгэ гудамжаар юушьеб хараашалһан янзатай алхалжа ябаһаар, гэнтэ булан тойрожо ороод, уданшьегүй нэгэ айлай үүдые аргаахан татасгааба. «Хэтэн» гэжэ айлайхи танигдаагүй айлшанай орожо ерэһэндэ гайхалдабашье, дээшээ гаража һуухыень урибал даа. Ариг сэбэрхэнээр хубсалһан, томоотой бүдүүн үбгэжөөлэй ороходо, уряал табингүй яажа баһа болохоб. Уралгүй айлшан мэндэеэ хэлээд, стул дээрэ һууха мүртөө гэр соохиниень хулгай нюдөөр онобшолон хараадхиба.

— Хүлисэгты, таниие юундэ танинагүй гээшэбибди? — гэжэ гэрэй эзэн эхэнэр һонирхобо.

— Намайе танихашьегүй һаа, «Захааминай мэргэн» гэжэ дуулаһан лэ байхат... Зүүдэмни зүгнөө һэн гү, али зүмни тиимэ байгаа һэн гү, юрэдөө, сонхо доогуууртнай гарахань, сээртэй шэнги байгаал, — гэжэ хашалгүйхэнөөр хэлээд, тугаарайхиһаа бүришье һүрөөтэй хурсаар хараад, хамар дорохоноо юушьеб гүбэнөөдхибэ.

Хүндөөр үбшэлһэн хани нүхэрөө үдэр, һүнигүй һахижа зүдэршэһэн, аргатайл һаа хүл дээрэнь бодхоохо тухай сэдьхэжэ, һүниин зүүдэн, үдэрэй һанаан болоһон эхэнэр нэгэл тиимэ юрэ бусын хүсэндэ диилдэжэ, «Захааминай мэргэнһээ» абрал гуйха гэжэ шиидэбэ.

— Хани нүхэрни хэбтэриин болошоод байна. Эмшэлдэг бүхы газарнуудаарнь ябаабди. Бэень заһарнагүй, — гэжэ эхэнэрэй уяран хэлэхэдэ, үнөөхи танигдаагүй үбгэжөөл сагаа-эреэнээр хараад, хоёр гараа жэгтэйхэнээр хүдэлгөөдхибэ.

— Сэдьхэлээ зобохоор юумэн үгы. Нэгэ бузагай юумэ тохёолдоһон байна. Энээниие үгы хээ һаа, хани нүхэртнай ямаршьегүй эдэгэхэ, — гэжэ хэлээд, маани уншаһандал хамар дорохоноо гүбэрбэ.

— Ямар жэгтэй юмǃ Юун тохёолдоо гээшэб? Үтэр хэлыт, ламахайǃ—гэжэ гэрэй эзэн эхэнэр үнэн сэдьхэлһээ гуйжа оробо. Гэнэн хонгор эхэнэрые мэхэлжэ шадаһандаа үбгэжөөл досоогоо баясаад, гэр соохи эд барааень нюдөө үзүүрлэн дахин хараадхиба. Үбэртэлөөд абаашаха юумэн яһала бии хэбэртэй. Тиигэжэ гэрэй эзэн эхэнэрэй шэхэндэ иигэжэ шэбэнэбэ:

— Элдэб эсын хубсаһа дэн лэ олоор суглуулһан байнат. Энээнһээ боложо хани нүхэртнай үбдэжэ, зобохо баатай болоо.

— Хайшан гэхэ болоо гээшэбибди? Аргыень заажа үгыт, ламахайǃ—гэбэ гэрэй эзэн эхэнэр.

— Зуун табин түхэриг гаргагты. Тиигээд бүхы һайн хубсаһаяа асарагты, — гэжэ уряалгүй үбгэжөөл захирба.

Имагтал хани нүхэрөө абарха, хүл дээрэнь бодхоохо тухай бодожо байһан эхэнэртэ оройдоо юуншье харамтай бэшэ болобо. Ханза сооһоо зуун табин түхэриг гаргаад, «ламахайда» барюулба. Удаань бүхы хубсаһа хунараа асаржа, урдань обойторнь табяадхиба. Мүнгэтэй, хубсаһатай болоһондоо баярлаһан «ябаган лама» хүнгэдэшэнхэй, үбэртэлжэ асарһан «бурханай» уһаар үбшэн хүниие сүршөөд, маани мэгзэм уншаһан шэнги болоод, пеэшэнэй амһарта ошожо һуушалай.

— Нэгэ хэды газетэ асарагты. Хараһаар байтартнай энэ хубсаһыетнай, 150 түхэриг мүнгыетнай пеэшэн соо шатаажархихаб. Тиигэбэл бүхы сээр нүгэлтнай арюудхагдажа, нүхэртнай үндыхэ, — гэжэ хэлээд, үнөөхи зуун табин солхообыень хоёр альган соогуураа жэгтэйхэнээр ябуулаад, эхэнэрэй хаража үрдеэгүй байтар хармаандаа хэжэрхёо бэлэй. Хажуудань хэбтэһэн хубсаһанай эгээ һайниие газетэдэ орёожо һугабшалаад, өөрын хэрэгээр газаа гарахам гэһэн бэеэрээ, газаа гараха һамбаандаа хубсаһыень туламдаа хэжэрхёод, хооһон газетыень һугабшалһан зандаа һөөргөө гэртэ орожо, хүүетэрнь шатаажархиба ха даа.

Тэрэ мэхэшэндэ хүнэй зөөри огтошье хайратай бэшэл даа. Муу гэжэ голоһон хубсаһаа мүн баһа шатаажархиба гэхэ. Хубсаһагүй үлэһэн эхэнэр зайгуул ламадаа мэхэлэгдээб гэжэ ойлгоо һэн гү, али үгы гү? Мэдэхын аргагүй. Харин энэ гэнэн айлые бэлэхэнээр мэхэлһэн «Захааминай мэргэн» улам саашаа уланхатажа, «Элтэн» гэжэ жолоошон айлайда нэгэтэ орожо ерэһэн гэхэ.

Энэ айл, үнэхөөрөөшье, хёмороотой байгаа. Халтад лэ гэбэл хэрэлдэхэ, һалаадшье туршаха, тиигээд баһа ниилэхэ.

Тэрэ мэхэшэнэй орожо ерэхэдэ, үбгэ һамган хоёр эблэрэнхэй, һөөл илдамханаар хөөрэлдэжэ байбад.

— Би «Захааминай мэргэн» гээшэб. Бөө угай хүнби. Тиимэһээ сонхо доогуууртнай гараха аргагүй байгааб. Тухайлхада, та хоёр халтад лэ гэбэл хэрэлдэдэг, эбгүй һуудаг айл байнат. Эндэтнай нэгэ шалтагаан бии, — гэжэ хэлээд, һүрөөтэйгөөр нишэ тиишээ харасгааба.

— Гайха тагна ехэǃ Ямар тиимэ шалтагаан байгаа гээшэб? — гэжэ уй-хай болошобод.

— Хэлэшэгүй ехэ нүгэл хэһэн байнат. Тиимэһээ ходо хэрэлдэжэ, нэгэ һалажа, нэгэ ниилэжэ һуунат. Үшөө зобохот, — гэжэ зайгуул лама лаблаад, гэр соохиень хултагашан хараба. Үбэртэлхөөр һайн юумэн харагдабагүй. Һүзэгшэ айлайхи бүришье мэгдэжэ, «ламын» урдаһаа бэлтысэ хараад, абрал гуйһан янзатай һуубад.

— Нохой халхай, ямар нүгэл хэһэн байгаа гээшэбибдиǃ

— Муу хубсаһа суглуулһан байнат. Зуун табин түхэриг үгэгты. Хахархай муу хубсаһантайтнай хамта шатаажархихаб. Тиигэбэл нүгэлтнай арюудхагдажа, саашадаа эбтэй этэй һуухат, — гэжэ хэлэхэдэнь, үбгэ һамган хоёр мүнгэ бэдэржэ, хүршэ айлдаа ошобо. Уданшьегүй мүнгэн олдоод, үмдэгдэжэ хуушарһан бээлэй, малгай, гутал гэхэ мэтын хубсаһан ламахайн хажууда сомогдошобо.

Нигээд лэ «Захааминай мэргэн» хоёрдохи айлһаа 150 түхэриг мүнгэ үбэртэлөөд, дүрбэн зүг, найман хизаар шэглэн, тэрьедэһэн гэхэ.

Теэд «Захааминай мэргэн» гээшэ хэн бэ?

Захааминай аймагай Хуурай Сэхир гэжэ нютагта түрэһэн, мүнөө пенсидэ байдаг Панхаев Молон Панхаевич өөрөөл даа. 1906, 1908, 1909 онуудта түрэһэн үнэмшэлгэтэй. Еһотой мэхэшэнэй намтар одоо эндэһээ эхитэй. Мүнөө Дутэлүүртэ ажаһууна. Һүзэгшэ хүнүүдые хүлгүүлжэ, зун бүри обоо тахюулжа, эдилгэ абажа байдаг. Захааминай, Зэдын аймагуудай һүзэгшэ хүнүүдые мэхэлжэ садахадаа, Улаан-Үдэ ерээд, «халуунһаа» хүртэлсөөд лэ гарана.

Мэхэшэ Панхаевай намтар ялхитай, болдогтой, олонхи ушарта тодхортой, торожо унамаар.

Карта наадажа, үзэл үзэжэ һураһан. Тиихэдэ хоёр гараа нилээд тэсэмгэйхэнээр һориһон түүхэтэй. Бурхан тэнгэриһээ нимэ табисуууртайб, тиимэһээ эди шэдитэйб гэжэ байгаад аашалдаг заншалтай. Агууехэ дайнай боложо байха үедэ зарим айлда фронтһоо муу мэдээн ерэхэ. Тиихэдэнь мэхэшэ Панхаев харайжа ерээд, үзэл үзэдэг, мүргэл хүүлэдэг байгаа. Энээнэйнгээ түлөө һүүлшынь мяха, тоһыень абагша һэн. Уданшьегүй энэнь элиржэ, түрмэдэ һууха баатай болоо һэн. Түрмэһөө гарахадаашье заһараагүй. Үзэл үзэхэнь, ламатахань бағадаад, хулгай хэдэг болобо. 1948 ондо хоёрдохёо түрмэдэ оробо.

Колхоздо хэр зэргэ хүдэлөө юм? Мэдэхын аргагүй. Харин үтэлхэ наһанайнгаа дүтэлхэдэ, Улаан-Үдын аэропортдо хүдэлөөд, пенсидэ гараһан түүхэтэй. Гүрэнһөө тэдхэмжэ абажа байгаад, һүзэгшэ хүнүүдые мэхэлжэ байхадань, хүнэй тэсэхын аргагүй. Одоо хэмһээ хэтэрһэн ябадал болоно.

Мэхэшэ Панхаев аяар Түнхэн ошоод, Туранай нэгэ айлые мүн лэ тиигэжэ мэхэлһэн байна. Панхаевта адлирхуу мэхэшэд, зайгуул ябаган «ламанар» дайралдаһаар зандаа.

Иимэ муухай мэхэ гохо гаргажа, ажалшадые абаргадан, хара һабартаа оруулжа байдаг Панхаевые хуулиин харюусалгада хабаадуулхаар саг ерээ бэшэ аалǃ

Арадай аман үгын абдарһаа

ОНЬҺОН ҮГЭНҮҮД

Яараһан хэрэгтэ шамдабал
дээрэ,
Ядаһан амитанда туһалбал
дээрэ.
Худагай уһанда загаһан
байдаггүй,
Худалша хүндэ үлзы
байдаггүй.
Уһанай үер бусааха бэрхэ,
Үгэ алдабал тэхэрюулхэ бэрхэ.
Дүлии хүндэ нюдэн туһатай,
Һохор хүндэ шэхэн туһатай.
Эбдэрдэггүй эд байдаггүй,
Эндүүрдэггүй хүн түрэдэггүй.
Хомхой арьяатанай шүдэн
хурса,
Хобууша хүнэй хэлэн хурса.
Толгойн муугаар тагалсагаа
зобоохо,
Һанаанай муутаар бэеэ
зобоохо.
Нүхэргүй ябанхаар, хүлгүй
яба,
Нүхэрөө гомдохуулангхаар,
шорой залги.
Бабана тэхэ толгойдоо бүхэ,
Бардам хүн өөртөө бүхэ.
Хэрэлдэнхаар, хэлээ хаза.
Газарай үгы һаа, модон
ургахагүй,
Гарай үгы һаа, ажал бүтэхэгүй.
Һайнаар ажаллабал, жэлдээ
садаха,
Муугаар ажаллабал, үдэртөө
садаха.
Үдэрэй баялиг — ажал,
Наһанай баялиг — эрдэм.
Нүхэрэй һайниинь — һэшхэл,
Ногооной һайниинь — хяаг.
Һайн мориной турууп хурса,
Һайн эрын эритэ хурса.
Хүлэгэй һайниие мордожо
мэдэ,
Хүнэй һайниие нүхэсэжэ мэдэ.

Н. ЦЫНГУЕВАЙ
суглуулбариһаа.

АРБА НАЙМАДАХИ ХОЙШОЛУУЛАГДА...

РЕЙКЬЯВИК, авг... 25. (ТАСС). Шатараар... хэйн түрүү һуури ... түлөө эхилһэн на... арбан наймадахи у... гань 42-дохи ябад... хойшолуулагдаба.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Таряа хуряалга түлэг дундаа. Тэжээл бэлэдхэлгэдэ — эршэтэ ажал» — суглуулбари. Партиин анхарал баярлуулна» — суглуулбари. ТАСС-ай шухала мэдээсэлнүүд.

Хоердохи хуудаһанда. «Уһалгададаг газарта — түрүү технологи» А. Алексеевэй статья. Лекторэй хурса үгэ» — А. Серебряковой статья. Орон доторой һонин.

Гурбадахи хуудаһанда: «Һайн албанай үнэ сэн» А. Владимировай статья. Ой модо хамгаалха тухай Л. Корнаковагай статья. Хилын саанахи һонин.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. «Субботний огонек»

Сэнхир экран

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА
«ОРБИТА» ХАРУУЛНА:
13.05—орон доторхи һонин. 13.10 — «Здоровье» гэһэн научно-популярна программа 13.40 — «Знаменитый утенок Тим» — үхибүүдтэ зорюулагдаһан дамжуулга.

УЛААН-ҮДЭ ХАРУУЛНА:
14.35 — «Санитарный пост в действии» гэһэн киноочерк.

«ОРБИТА» ХАРУУЛНА:
14.45 — мультфильмүүд. 14.55 — РСФСР-эй автомобильна харгын болон барилгын министр А. А. Николаев телевизор харагшадай асуудалда харюусана 15.25 — СССР-эй арадай артистка Б. Руденко гэгшын концерт. 16.25 — киногой аяншалгада дуратайшуулай клуб. 17.25 — «Монте Кристо» гэһэн уран ханай фильмын 1-дэхи ... харуулагдаха. 19.00 — ...мя» гэһэн һүүлэй һо... программа. 19.30 — С... хотодо үнгэргэгдэһэн ... уласхоорондын фестиваль.

Редактор
Ц. Ц. ЦИБУДЕ...

Н-02445. Заказ №